

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37E JAARGANG

WOENSDAG 9 JANUARI 1952

No 1807

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
Geleide loonpolitiek door Mr Dr A. A. van Rhijn	24
De verenigbaarheid van de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart met de Rijnvaartacte door Prof. Mr Dr J. P. A. François ...	25
De uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering door Drs Th. J. A. Smulders	27
De financiële toestand van de verplichte ziekenfondsverzekering door J. de Wit	29
De Vlaardingse vondst door Dr W. Peremans	32
Ingezonden stuk:	
De teugels gevierd door Meyer de Vries met naschrift van Dr Ir B. Bölger	33
Geld- en kapitaalmarkt door Drs J. C. Brezet	35
Statistieken:	
Bankstaten	36
Indexcijfers van bruto-lonen en salarissen van mannelijke arbeidskrachten in Nederland	36

Dezer dagen

„im Wesen nichts neues”. Er is een routine-ongeval in Frankrijk, waar de Premier ditmaal bij de eerste horde reeds buiten de baan lag. Het constructief geknutsel der kabinetsformatie kan weer beginnen. Hopelijk kunnen de Franse politici tot solider bouwspel komen dan de kartonnen vouwbladen, waaruit zoveel na-oorlogse kabinetten bij elkaar leken te zijn gelijmd. De vorm der scherven is echter niet veelbelovend.

Dat de President der Verenigde Staten en de Eerste Minister van Groot-Brittannië op foto's goedlachs zijn, is ook al langer bekend; dat zij ook op de afscheidsfoto daarvan blijk zullen geven, staat met redelijke zekerheid vast. Of daartussen één van beiden de lust tot lachen wellicht zal vergaan, zal de Amerikaanse pers ongetwijfeld nauwkeurig vermelden. Tenzij Eisenhower voorgaat.

Een verwacht feit kan bij de besprekingen thans cijfermatig ter tafel komen. De Britse valutareserve heeft in het afgelopen kwartaal een zeer gevoelige deuk gekregen. De Britse Premier zal óók niet nalaten er op te wijzen, dat de Engelse steenkolenproductie dit jaar aan de gestelde ramingen heeft voldaan en daarmee een hoogtepunt sedert de oorlog heeft bereikt.

Lag het in de lijn der verwachtingen, dat België ten aanzien van de invoer van vis in Benelux-verband terughoudend zou zijn? Toch niet, daar het een gemaakte afspraak betrof. Maar aan de andere kant doet de Belgische houding denken aan die van een tenger gebouwde man, die van een stevig heerschap te horen krijgt: „We hebben toch afgesproken, dat je een klap terug mag geven?” Aarzelen is menselijk, maar ons heugt een advies, aan degenen die vrijwillig de ring zijn ingestapt: „Boksen, heren!”

Ongetwijfeld zullen deskundigen opmerken, dat men daarbij de dekking niet mag verwaarlozen. „Security, how can we retrieve it”, heette één van de laatste vooroorlogse boeken van Salter; de na-oorlogse economische vakliteratuur is voor een groot deel op dit motief gebouwd. Is het dan verwonderlijk, dat we thans een „Mutual Security Administration” rijker zijn? Zij is opvolgster van de „Economic Cooperation Administration”, waaraan de uitvoering van het Marshall-plan was opgedragen. Een naam, die vrijwel in geen editie ontbrak, verdwijnt hiermee uit het nieuws. De continuïteit ligt voor de hand; zonder samenwerking zal er van zekerheid gewis geen sprake zijn.

„The noble art of self-defence”: met behendig voetwerk wordt deze thans beoefend in de Amerikaanse ijzer- en staalindustrie. De vakverenigingen hebben van staking voorlopig afgezien, voor een ronde van zes weken: van ondernemerszijde wordt in die tussentijd een schermutseling gevoerd met de prijsbeheersing, die de netto-marges volgens te blijmoedige richtlijnen zou hebben berekend. Intussen is men met de schrootreserves vrijwel op de bodem gekomen. De scheidsrechters hebben een zware taak; zolang hun ambt echter nog bestaat en erkend wordt, blijft er althans iets nobels in de routinestrijd om betere posities.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

Bericht

Ook voor de E.-S.B. van 1951 zijn weer banden beschikbaar tegen de prijs van f 4,25.

Bestellingen dienen voor eind Februari in het bezit te zijn van de Kon. Ned. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Postbus 42, Schiedam.

beschikbare krachten

EXPORT SPAANS-AMERIKA?

TOLK/VERTALER SPAANS

(rijksdiploma), 30 j., ongehuwd, gedipl. corresp. Sp., Fr., D., Eng. (ook mondeling!), pr. dipl. boekhouden, zeer ruime adm. ervaring, zeer snel werker, energiek, inventief, doorzettend, bereisd en besch.

ZOEKT INTERESSANTE FUNCTIE

(ook buitenland). Excell. getuigschriften en psychotechn. rapport. Br. onder no. E.S.B. 2-2, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Jong economisch Doctorandus

met enige bedrijfservaring zoekt een passende werkkring. Br. onder no. E.S.B. 2-5, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

vacatures

Voor het Secretariaat wordt gevraagd

EEN JONG DOCTOR of DOCTORANDUS in de ECONOMIE

(bedrijfseconomische richting)

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en onder bijvoeging van een recente foto te richten aan de 2e Afdeling van de Algemene Dienst der N.V. Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

RÖTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

GROTE BANKINSTELLING TE AMSTERDAM

VRAAGT VOOR HAAR AFDELING

DOCUMENTATIE EN
ECONOMISCHE PUBLICATIE

een flinke jonge
energieke kracht

Economisch onderlegd, bekend met de moderne talen, goed stylist en in staat leiding te geven.

Zij die reeds als zodanig werkzaam zijn geweest, genieten voorkeur.

Br. met voll. inl. onder no. E.S.B. 2-3, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Henipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Mr Dr A. A. VAN RHIJN, Geleide loonpolitiek.

Er is in de laatste maanden in ons land een toenemende drang op te merken, dat de Overheid zich lossert zal maken van de door haar geleide loonpolitiek. Is de huidige bemoeienis der Overheid niet te detaillistisch en is terugtreden op deze weg niet noodzakelijk? Voor het toekennen van meer vrijheid in de loonpolitiek aan de organisaties van werkgevers en arbeiders in de betrokken bedrijfstakken zijn belangrijke argumenten aan te voeren. Er zijn echter eveneens belangrijke argumenten aan te voeren tegen een terugtreden van de Overheid. Naar de mening van de schrijver is de *vorm*, waarin dit laatste zou kunnen gebeuren, zonder nieuwe ernstige bezwaren op te werpen, nog niet gevonden. Het doel van dit artikel is op deze bezwaren te wijzen en een discussie uit te lokken over de vraag, of zij op enigerlei wijze kunnen worden ondervangen.

Prof. Mr Dr J. P. A. FRANÇOIS, De verenigbaarheid van de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart met de Rijnvaartacte.

Schrijver gaat in op de vraag, of het vergunningsstelsel, voorzien in de Wet van 1 November 1951, houdende regeling voor het vervoer van goederen met binnenschepen, kan worden toegepast op het vervoer met Nederlandse binnenschepen op de wateren, waarop de Rijnvaartacte van toepassing is, indien dit vervoer zich niet buiten de landsgrenzen uitstrekt. Schrijvers conclusie is dezelfde als die van de Rijnvaartcommissarissen van 1937, te weten, dat er slechts grond is voor toepassing van de Rijnvaartacte, voor zover vreemde navigatie- of handelsbelangen daarbij zijn betrokken. In tegenstelling met de Rijnvaartcommissarissen is schrijver van oordeel, dat zulks er niet toe kan leiden ook een zuiver binnenlands vervoer door Nederlanders op de Rijn onder de Acte te brengen op de enkele grond, dat dezelfde schipper of hetzelfde bedrijf ook vaarten buiten de grenzen onderneemt, dan wel met hetzelfde schip ook vervoer met buitenlandse bestemming verricht.

Drs Th. J. A. SMULDERS, De uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering.

Na eerst te hebben geschetst langs welke lijnen de sociale verzekering zich in Nederland heeft ontwikkeld, bespreekt schrijver de voornaamste bepalingen van het in Juni 1950 ingediende en op 12 Juli 1951 gewijzigde wetsontwerp tot herziening van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering. Vervolgens komt schrijver tot een kritische beschouwing van het wetsontwerp. Met Prof. Dr J. F. Haccoû is schrijver van mening, dat aan een gecentraliseerde, niet-bedrijfstakgewijze, uitvoering der sociale verzekering de voorkeur moet worden gegeven. Hij betreurt daarom, dat de Regering het principe van een centrale administratie zo spoedig heeft prijsgegeven.

J. DE WIT, De financiële toestand van de verplichte ziekenfondsverzekering.

Nadat schrijver in „E.-S.B.” van 2 Januari jl. bij zijn bespreking van de recente ontwikkeling in het ziekenfondswezen de nadruk heeft gelegd op de uitbreiding van de kring der verplicht-verzekerden en de daaruit voortvloeiende inkrimping van het aantal vrijwillig-verzekerden en op de gewijzigde financiële toestand van de vrijwillige ziekenfondsverzekering, behandelt schrijver in dit artikel het financiële aspect van de verplichte ziekenfondsverzekering.

Dr W. PEREMANS, De Vlaardingse vondst.

Met betrekking tot de door de gemeente Vlaardingen uitgegeven lening van f 3 mln, welke gedurende 14 jaar geen rente draagt, daarna echter gedurende 16 jaar 10 pCt interest 's jaars zal opleveren, onderzoekt schrijver in de eerste plaats, welk reëel rendement deze lening bruto, afgescheiden dus van de daarover te betalen inkomstenbelasting, oplevert en vervolgens, bij welk belastingpercentage iemand, die thans zijn geld uitzet tegen 4½ pCt rente op rente na 14 jaar evenveel zal overhouden als hij, die thans de obligatie Vlaardingen koopt en die na 14 jaar van de hand doet zonder over het zich in de koers geaccumuleerd hebbende inkomen inkomstenbelasting te hebben betaald.

— SOMMAIRE —

Mr Dr A. A. VAN RHIJN, Le dirigisme en matière de politique de salaires.

Les derniers mois on constate qu'une pression croissante s'effectue sur le gouvernement néerlandais afin de se distancer du dirigisme en matière de politique de salaires. Des arguments importants militent en faveur d'une liberté plus grande à accorder aux organisations patronales; mais il y a aussi des arguments contre la retraite de l'Autorité en cette matière. L'auteur est d'avis que la forme que pourrait revêtir ce relâchement et qui ne créera pas de nouveaux inconvénients graves, n'est pas encore trouvée.

Prof. Mr Dr J. P. A. FRANÇOIS, La compatibilité de la loi „Goederenvervoer Binnenscheepvaart” et l'Acte de Mannheim.

L'auteur examine dans cet article la question de savoir si le régime de licences prévu par la loi du 1er novembre 1951 relative au règlement du trafic des marchandises par bateaux d'intérieur peut être appliqué au trafic par bateaux néerlandais dans les eaux visées par l'Acte de Mannheim lorsque ce trafic s'effectue à l'intérieur des frontières néerlandaises.

Drs Th. J. A. SMULDERS, L'organisation d'exécution de la sécurité sociale.

Un exposé des origines et des dispositions les plus importantes du projet de loi modifié relatif à la revision de l'organisation d'exécution de la sécurité sociale aux Pays-Bas.

J. DE WIT, La situation financière des caisses d'assurance obligatoire contre les maladies.

Après avoir traité dans „E.-S.B.” du 2 janvier dernier du développement récent des mutualités et avoir attiré l'attention sur l'extension du nombre d'assurés obligatoires et sur le changement intervenu dans la situation financière des mutualités libres, l'auteur s'occupe dans cet article des aspects financiers des caisses d'assurance obligatoire contre les maladies.

Dr W. PEREMANS, La trouvaille de la commune de Vlaardingue.

L'auteur examine dans cet article les mérites de l'emprunt remarquable de 3 millions de florins émis par la commune de Vlaardingue qui ne rapportera pas d'intérêt pendant 14 ans, mais qui produira après ce terme 10 p.c. d'intérêt par an et cela pendant une période de 16 années.

Geleide loonpolitiek

Er is in de laatste maanden in ons land een toenemende drang op te merken, dat de Overheid zich lossen zal maken van de door haar geleide loonpolitiek. In woord en geschrift is daaraan uiting gegeven. Vooral de kort geleden toegepaste uitkering ineens van 11 pCt van één week loon heeft de vraag doen rijzen, of de Huid van bemoeienis der Overheid niet te detaillistisch is en of terugtreden op deze weg niet noodzakelijk is. Ik zou over dit belangrijke onderwerp gaarne enkele opmerkingen willen maken, niet om daarbij een bepaalde oplossing te verdedigen, maar wel in de hoop, dat een en ander tot een verdere bespreking zal kunnen stimuleren.

* *

De argumenten, die voor een terugtreden der Overheid worden aangevoerd, zijn veelal van tweeërlei aard.

1. Er wordt in de eerste plaats op gewezen, dat het de natuurlijke taak der organisaties van werkgevers en arbeiders is om de arbeidsvoorwaarden in een bepaalde bedrijfstak te bepalen. Zij kennen de verhoudingen, hebben er de deskundigheid voor. In de loop der jaren is daardoor een zekere praktijk gegroeid, die tot uitdrukking brengt de verantwoordelijkheid der gezamenlijke organisaties voor de geldende arbeidsvoorwaarden. Maar — aldus het bezwaar — die verantwoordelijkheid is nu teveel van het bedrijfsleven naar de Overheid verlegd.

Het argument verdient alle aandacht. Slechts worden daarbij de feiten weleens in een wat ongunstiger daglicht gesteld dan de werkelijkheid te zien geeft. Want de besprekingen over het totaal der arbeidsvoorwaarden worden nog steeds per bedrijfstak gevoerd. Slechts moet het resultaat ter goedkeuring aan het College van Rijksbemiddelaars worden voorgelegd. Erkend moet worden, dat wat betreft de lonen de autonomie der bedrijfstak ernstig is beknot. Maar ook hier heeft het bedrijfsleven, zij het dan niet in de bedrijfstak maar op nationaal niveau, het eerste woord. Bij alle tot nu toe toegepaste loonronden heeft de Overheid eerst het resultaat van de besprekingen in de Stichting van den Arbeid afgewacht, om pas daarna haar oordeel te bepalen. Maar ook met het in herinnering brengen van deze feiten wordt niet ontkend, dat de Overheid inzake de loonvorming de betekenis der organisaties in de bedrijfstakken sterk heeft teruggedrongen, en dat dat een bezwaar is van de huidige loonpolitiek.

2. Het tweede bezwaar, dat tegen de huidige loonpolitiek wordt aangevoerd, luidt, dat er een te grote nivellering plaatsvindt en dat de bestaande verschillen in loon tussen de verschillende bedrijfstakken teveel worden bevroren. Bij de doorvoering der verschillende loonronden is immers telkens eenzelfde percentage op het geldende loon gelegd. Voor veranderingen in de onderlinge verhouding was geen plaats. Men vreest, dat een dergelijke verstarring de fouten van de grondbedragen, waarop telkens de percentages worden gelegd, steeds scherper zal accentueren.

De moeilijkheid, waarop hier wordt gewezen, zou bijv. praktisch betekenis krijgen, indien bepaalde bedrijfstakken, die zich sterk uitbreiden en daardoor met het gevaar van een tekort aan arbeiders hebben te kampen, niet in de gelegenheid zouden zijn door het aanbieden van een hoger loon arbeiders uit andere bedrijfstakken tot zich te trekken. Ik meen niet, dat deze moeilijkheid zich in de praktijk ernstig heeft voorgedaan. Wel is een bezwaar, dat allerwege wordt gevoeld, dat de huidige loonpolitiek onvoldoende aandacht heeft geschonken aan de verschillen tussen de lonen der geschoolden en der ongeschoolden. Teneinde het prijspeil zo laag mogelijk te houden, heeft

men na de oorlog het verschil in loon tussen geschoolden en ongeschoolden, dat vóór de oorlog gemiddeld voor het gehele land ongeveer 35 pCt bedroeg, teruggebracht tot 15 à 20 pCt. Voor de productiviteit is dit nadelig geweest, maar het middel om hierin te voorzien, dat algemeen aanvaardbaar wordt geacht, is nog niet gevonden. Overigens mag nog worden vastgesteld, dat het zo sterk toegenomen streven naar gemeten tarieven, „merit rating”, werkclassificatie e.d., er in belangrijke mate toe heeft bijgedragen om in *individuele* gevallen arbeiders, die een hogere prestatie wisten te bereiken, een hoger loon toe te kennen. De fout in de grondslag van de beloning der *categorieën* geschoolden en ongeschoolden is daardoor aanmerkelijk verzacht.

* *

Na het vaststellen van de voornaamste bezwaren tegen de huidige loonpolitiek der Regering rijst de vraag: hoe kan daarin verbetering worden gebracht? Het antwoord luidt, dat de Overheid op dit terrein moet terugtreden. Hoever deze terugtreding zal moeten gaan, is uiteraard van zeer groot belang. Het is gewenst daarbij een onderscheid te maken tussen een *meer* en een *minder* vergaand terugtreden der Overheid.

Wanneer de Overheid zich inderdaad zeer veel lossen van de loonpolitiek zou maken, dan zou dat een enorme verandering betekenen. De omstandigheden hebben er toe geleid, dat de Regering een intense bemoeienis heeft met de nationale economie. In- en uitvoerpolitiek, betalingsbalans, investeringen, credietomvang, geldhoeveelheid, werkgelegenheid enz., zij alle worden in het belang der algemene welvaart door de Overheid ingrijpend beïnvloed. Zou men de loonpolitiek uit dit complex lichten, dan zou daarmee een factor worden vrijgegeven, die in dit complex ook een zeer belangrijke rol speelt. Want het loon maakt als *productiefactor* 30 pCt der totale productiekosten uit, terwijl het als *consumptiefactor* het verbruik in overwegende mate bepaalt.

Zolang de Overheid zich nog met de strategische punten van het nationale economische leven moet bezighouden — en er is geen uitzicht dat hierin spoedig verandering zal komen — zal het niet wel mogelijk zijn de loonpolitiek hierbij uit te zonderen. Het voordeel is op dit ogenblik, dat in het contact met de Stichting van den Arbeid al deze strategische punten, die zo nauw met de loonpolitiek samenhangen, op *landelijk* niveau worden gezien door de leiders van de *centrale* organisaties, die daarvoor de deskundigheid hebben en voor de gang van zaken mede de verantwoordelijkheid willen dragen. Zouden dergelijke besprekingen worden teruggewezen naar de organisaties van werkgevers en arbeiders in enige tientallen afzonderlijke bedrijfstakken, dus naar het niveau per *bedrijfstak*, dan zal niemand zich omtrent het resultaat veel illusies kunnen maken. Waar hun belangstelling en deskundigheid zich beperkt tot de betrokken bedrijfstak, kan men niet verwachten, dat zij zich een voldoende scherp beeld kunnen vormen en zich voldoende zullen richten naar hetgeen het nationale economische leven, op grond van de positie der strategische punten, vraagt.

Zie ik wel, dan worden deze bezwaren van een te vergaand terugtreden der Overheid vrij algemeen gevoeld.

* *

Bij een minder vergaand terugtreden der Overheid kan men zich indenken, dat er bijv. een loonplafond zou moeten blijven, maar dat de organisaties per bedrijfstak be-

neden dit plafond een grotere mate van vrijheid in de vaststelling der lonen zouden ontvangen. De Overheid zou dan niet zijn uitgeschakeld, maar een raam stellen, waarbinnen de resultaten der onderhandelingen zich steeds zouden moeten bewegen. Deze gedachte heeft iets aantrekkelijks. Laat ik daarom mogen nagaan of hieraan ook bezwaren zijn verbonden.

Het zal — vrees ik — een Salomo's wijsheid vragen om het bedrag van dit loonplafond vast te stellen. Wil het enige betekenis hebben, dan zal het niet te laag kunnen zijn. Er is aanleiding voor de veronderstelling, dat bij de arbeidersorganisaties een sterke drang naar het bereiken van dit loonplafond zal ontstaan en dat zij in de bedrijfstakken waar het goed gaat, looneisen zullen stellen. Wordt immers de meerdere vrijheid niet gegeven om de te grote nivellering ongedaan te maken? Gaat het er niet om de loonvorming weer meer aan de natuurlijke gang van zaken aan te passen? Het is te vrezen, dat de betreffende sociale rust, die wij nu al 7 jaar in ons land kennen en die veel heeft bijgedragen tot het snelle herstel en de opvoering der productiviteit, in gevaar zal komen. Worden loonsverhogingen toegekend in bedrijfstakken, die voor de kosten van het levensonderhoud van grote betekenis zijn (bakkersbedrijf, landbouwbedrijf e.d.) dan kunnen daarvoor ook de lonen in alle andere bedrijfstakken in beweging komen.

Daar komt nog iets bij. In de loop der na-oorlogse jaren heeft zich een bepaalde verhouding tussen de lonen in de verschillende bedrijfstakken ontwikkeld. In dit verband zou men, naast het rentegamma, van een loongamma kunnen spreken. In de kringen der arbeiders is men kennelijk aan deze onderlinge verhouding sterk gehecht. Daarvan zal niet gemakkelijk afstand worden gedaan. Nu kunnen tegen dit standpunt wel argumenten worden ingebracht. Men kan bijv. opmerken, dat het niet onbillijk is, dat in een bedrijfstak, welke economisch achteruitgaat, een relatief lager loon wordt vastgesteld. Een arbeider, die in een bedrijfstak werkt, kan zich toch niet geheel aan de verantwoordelijkheid van een slechtere gang van zaken onttrekken, ook al heeft hij aan de oorzaken van die achteruitgang part noch deel, omdat deze bijv. het gevolg is van invoerbelemmeringen in het buitenland. Ook het belang der arbeiders zelf brengt met zich, deze gang van zaken niet te negeren, omdat hier de keuze kan worden een relatief *lager* loon met *geringere* werkloosheid of een *hoger* loon met *grotere* werkloosheid.

Wij stuiten hierbij op een belangrijk punt, n.l. dat de huidige loonpolitiek door velen wordt gezien als een middel om een meer rechtvaardige verdeling van het nationale inkomen te bevorderen. Vandaar de grote belangstelling en ruime discussie over de cijfers van die verdeling, met name de ontwikkeling in de loop der jaren van het totale bedrag, dat de groep arbeiders en van het totale bedrag, dat de groep zelfstandigen van dit inkomen ontvangen.

En binnen het totale bedrag, dat de groep arbeiders ontvangt, wordt er aan arbeiderszijde kennelijk veel aan gehecht, dat de lonen, die vóór de oorlog achter waren gebleven, thans tot een meer normaal peil zijn opgetrokken, hetwelk men niet weer ongedaan wil laten maken. Hierbij zal wellicht een rol hebben gespeeld de herinnering aan een weinig gelukkige tegenstelling als in de jaren 1920—1940 veel werd gemaakt tussen de lonen in de beschutte en de onbeschutte bedrijven, waarbij als het uitgangspunt der loonpolitiek werd gezien het lage loon der onbeschutte bedrijven, dat als een natuurlijk en onvermijdelijk gegeven werd aanvaard, terwijl bezwaar werd gemaakt tegen de hogere lonen in de beschutte bedrijven, omdat de arbeiders in de onbeschutte bedrijven daarvan de nadelen ondervonden in de vorm van hogere kosten van het levensonderhoud.

* *

Ik keer thans terug tot mijn uitgangspunt. Voor het toekennen van meer vrijheid in de loonpolitiek aan de organisaties van werkgevers en arbeiders in de betrokken bedrijfstakken zijn belangrijke argumenten aan te voeren. Er zijn echter eveneens belangrijke argumenten aan te voeren tegen een terugtreden van de Overheid. Naar mijn mening is de *vorm*, waarin dit laatste zou kunnen gebeuren, zonder nieuwe ernstige bezwaren op te roepen, nog niet gevonden. Het doel van dit artikel is op deze bezwaren te wijzen en een discussie uit te lokken over de vraag, of zij op enigerlei wijze kunnen worden ondervangen.

's-Gravenhage.

Mr Dr A. A. VAN RHIJN.

De verenigbaarheid van de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart met de Rijnvaartacte

De vraag, of het vergunningsstelsel, voorzien in de Wet van 1 November 1951, houdende regeling voor het vervoer van goederen met binnenschepen, kan worden toegepast op het vervoer met Nederlandse binnenschepen op de wateren, waarop de Rijnvaartacte van toepassing is, indien dit vervoer zich niet buiten de landsgrenzen uitstrekt, geeft hier te lande aanleiding tot uiteenlopende beschouwingen. In „Economisch-Statistische Berichten” van 5 December jl. heeft Prof. Jhr Mr W. J. M. van Eysinga zich

uitgelaten in deze zin, dat de bevestigende beantwoording van deze vraag door Buitenlandse Zaken wellicht in een onbewaakt ogenblik is geschied, en Prof. Mr Anema in de Eerste Kamer heeft verklaard met verbazing van het departementale standpunt te hebben kennis genomen. Gaarne zou ook ik enkele opmerkingen over dit onderwerp willen maken.

Jhr Van Eysinga begint met te stellen, dat volgens art. 1 der Rijnvaartacte het vervoer van goederen op de

Rijn en zijn uitmondingen van boven tot beneden vrij is voor de schepen van alle natiën. Onder alle natiën valt, aldus zijn betoog, ook Nederland; Nederlandse schepen kunnen dus op die wateren vrij vervoeren, zonder daarvoor vergunning te behoeven. Dit is volgens Jhr Van Eysinga de quintessens van de bij tractaat gewaarborgde vrije vaart op de Rijn. Hiertegen zou ik willen aanvoeren, dat deze stelling bepaaldelijk in strijd is met art. 46 van de Mainzer Conventie van 1831, die, naar de Rijnvaartcommissarissen in 1937 hebben opgemerkt in een advies, waarmede Jhr Van Eysinga verklaart zich te verenigen, de toepassing van de Rijnvaartacte uitsluit voor de „navigation d'un patron ou conducteur restreint à l'exercer dans l'enceinte du territoire de son souverain sans en dépasser les limites, un tel patron ou conducteur n'étant assujetti qu'aux autorités du pays où il exerce son métier”.

Volgens de Rijnvaartcommissarissen doelt dit uitsluitend op de schipper, wiens „gehele bedrijf” tot het eigen stroomgebied beperkt is. Ik wil zo aanstands onderzoeken, of deze beperkte interpretatie aanvaard moet worden. Voorlopig echter de Rijnvaartcommissarissen hierin volgende moet naar mijn oordeel worden geconstateerd, dat het uitgangspunt van Jhr Van Eysinga hiermede onverenigbaar is: krachtens de uitspraak van de Rijnvaartcommissarissen geldt de Rijnvaartacte bepaaldelijk *niet*, gelijk Jhr Van Eysinga betoogt, voor elke vaart van Nederlanders op de Rijn. De Rijnvaartcommissarissen verklaren met zovele woorden: de veren en de nationale beurtdiensten blijven geheel buiten de werking der Acte, omdat bij geen van beiden vreemde navigatie- of handelsbelangen betrokken zijn en bij geen van beiden er dus grond is voor een internationale regeling. Geldt de lof, die Jhr Van Eysinga brengt aan het „bezonen” oordeel der Rijnvaartcommissarissen, wellicht niet voor dit gedeelte van hun advies?

Voorop stellende, dat derhalve naar het oordeel der Rijnvaartcommissarissen de internationale regeling slechts geldt, voor zover vreemde navigatie- of handelsbelangen zijn betrokken, moet de vraag worden beantwoord, wanneer zulks geacht kan worden, niet het geval te zijn. De Rijnvaartcommissarissen leiden uit de tekst van art. 46 af, dat de reserve alleen betrekking kan hebben op de schipper, wiens „gehele bedrijf” tot het eigen stroomgebied beperkt is. Naar mijn oordeel komt men aldus tot conclusies, die met de logica in strijd zijn. De Nederlandse schipper, die geregeld vaart tussen Nederlandse plaatsen, valt niet onder de Acte, maar onderneemt hij ook wel vaarten naar Duitsland, dan wordt de Acte toepasselijk niet alleen ten aanzien van die vaarten naar Duitsland, maar tevens ten opzichte van al zijn overige vaarten uitsluitend binnen Nederland. De Rijnvaartcommissarissen geven toe, dat de tekst van art. 46, speciaal de Duitse tekst, wel mogelijkheid laat tot twijfel aan hun — tot deze conclusies voerende — interpretatie. „De Duitse tekst is iets minder duidelijk op dit punt. De Acte vindt geen toepassing „wo die Fahrt eines Schiffspatrons auf das eigene Gebiet seiner Landherren sich beschränkt”. Dit laat wellicht de mogelijkheid open de reserve zo te interpreteren, dat de Acte reeds toepassing mist, wanneer „die Fahrt” — hier dan te verstaan als *de reis* en niet als: *het gehele scheepvaartbedrijf* — tot „eigen” stroomgebied beperkt blijft”. De Rijnvaartcommissarissen zijn niettemin van oordeel, dat hier klaarblijkelijk alleen gedacht is aan het geval, dat het *gehele scheepvaartbedrijf* (het „Gewerbe”) in één oeverstaat wordt uitgeoefend.

Ik ben geenszins overtuigd, dat men art. 46 in zo enge zin mag opvatten. Een uitlegging, die daarin leest, dat het „gehele scheepvaartbedrijf” binnen 's lands grenzen moet worden uitgeoefend, geeft mijns inziens blijk van een volkomen ongeoorloofd „hineininterpretieren”, in strijd met het beginsel, dat de Rijnvaartcommissarissen zelf aan het Rijnregime ten grondslag leggen.

Het beroep, dat de Rijnvaartcommissarissen tot staving hunner opvattingen hebben gedaan op art. 15 van de Mannheimer Acte, welk artikel het vereiste van het schipperspatent uitsluit voor de zuiver nationale vaart, is al evenmin overtuigend. Zij zijn van oordeel, dat, indien de binnenlandse vaart „überhaupt” niet door de Acte werd bestreken, een dergelijke speciale beperking overbodig zou zijn geweest. Deze redenering is echter onjuist. Waar onbekwaamheid van een schipper, ook wanneer deze zijn vaart uitsluitend tot het nationale stroomgedeelte beperkt, de vaart op de rivier ook voor de schippers van andere nationaliteit in gevaar brengt, is bij het eisen van een schipperspatent voor de binnenlandse vaart wel degelijk een vreemd navigatiebelang betrokken en het spreekt dus geenszins vanzelf, dat in de nationale vaart van het patent zou worden afgezien; de uitbreiding van het patent ook over de nationale vaart in 1922 was een terugkeer tot de normale gang van zaken, waarbij trouwens de bestaande feitelijke toestand werd gehomologeerd.

Mijn conclusie is derhalve dezelfde als die van de Rijnvaartcommissarissen van 1937, te weten, dat er slechts grond is voor toepassing van de Rijnvaartacte, voor zover vreemde navigatie- of handelsbelangen daarbij zijn betrokken. In tegenstelling met de Rijnvaartcommissarissen ben ik echter van oordeel, dat zulks er niet toe kan leiden ook een zuiver binnenlands vervoer door Nederlanders op de Rijn onder de Acte te brengen op de enkele grond, dat dezelfde schipper of hetzelfde bedrijf ook vaarten buiten de grenzen onderneemt, dan wel met hetzelfde schip ook vervoer met buitenlandse bestemming verricht.

Mr Anema heeft getracht de onjuistheid aan te tonen van de theorie, volgens welke internationale verdragen uitsluitend internationale verhoudingen zouden regelen. Het is mij niet bekend, dat van regeringswege ooit een theorie van zo onbeperkte strekking is verdedigd¹⁾; zij zou ook naar mijn oordeel onjuist zijn. De verwerping van deze theorie sluit echter geenszins uit, dat een bepaald verdrag zekere zuiver nationale verhoudingen niet beoogt te regelen. Dat nu is met de Rijnvaartacte het geval, gelijk blijkt uit art. 46 van de Mainzer Acte. De uitzonderingen, die art. 46 van deze Acte inhielden, zijn, naar Telders overtuigend heeft aangetoond, niet in de Acte van Mannheim overgenomen, omdat men ze overbodig achtte. De inhoud werd vanzelfsprekend geoordeeld. Aldus werd aan de Acte van Mannheim een betekenis gegeven, die zich aansloot bij het positieve recht van die dagen. De binnenlandse vaart was hier te lande tijdens het bestaan der Mainzer Acte *niet* vrij. Het goederenvervoer te water, tussen Nijmegen en Amsterdam maakte in 1856 het onderwerp uit van een regeling bij reglement van de stad Nijmegen. Verder werd de bevoegdheid tot het uitoefenen der scheepvaart door verschillende voorschriften onderworpen aan de betaling van een patent. Deze voorschriften hadden niet toegepast kunnen worden, indien het reglement van Mainz op de binnenlandse vaart betrekking had gehad.

Als Mr Anema zegt: „Alleen de Rijnvaartacte en niet een in wezen geheel onjuist en bovendien nog totaal verouderd begrip van nationale soevereiniteit is beslissend voor de vraag, of de Nederlandse wetgever bevoegd is regelen te stellen, zoals dit ontwerp dat doet voor Nederlanders, die in Nederland op de Rijn de binnenvaart uitoefenen”, dan ben ik het daarmede voor 100 pCt eens, maar als hij dan voortgaat: „Artikel 1 van de Acte van Mannheim stelt als algemene grondslag van haar regeling voorop het beginsel van vrijheid en gelijkgerechtigheid voor allen, die de Rijn als vaarwater benutten. Met dit beginsel is een ontwerp, waarbij voor een aanmerkelijk deel der Rijnvaarders een afzonderlijke vergunning voor hun vaart wordt vereist, niet overeen te brengen”, dan ben ik het daarmede volkomen oneens en ik bevind mij dan

¹⁾ Minister Wemmers had het, in de geciteerde passages, alleen over „internationale verdragen zoals de Acte van Mannheim”.

niet slechts in het gezelschap der Rijnvaartcommissarissen van 1937, die de Acte niet toepasselijk achten, als geen vreemde navigatie- of handelsbelangen bij de vaart op de Rijn betrokken zijn, maar tevens in dat van de Voorzitter van de Centrale Rijnvaartcommissie, de heer Thierry, die zich in een redevoering, afgedrukt in de „Revue de la navigation intérieure et rhénane” van 25 November jl., no 667, op het standpunt heeft gesteld: „Ils (les Etats)

conservent aussi la faculté de traiter leurs nationaux plus sévèrement que les étrangers, mais l'inverse est strictement interdit”.

Op één punt meen ik in ieder geval Jhr Van Eysinga en Mr Anema te kunnen geruststellen: voor vrees, dat het standpunt van Buitenlandse Zaken in een onbewaakt ogenblik, en niet na grondige overweging, is bepaald, bestaat geen aanleiding.

's-Gravenhage.

J. P. A. FRANÇOIS.

De uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering

In Juni 1950 werd door de Regering bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend tot herziening van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering. Na het verschijnen van het Voorlopig Verslag kwam de Regering, op 12 Juli 1951, met een gewijzigd ontwerp, dat binnenkort door de Tweede Kamer in openbare behandeling zal worden genomen.

Voorgeschiedenis.

In de Memorie van Toelichting wordt gememoreerd langs welke lijnen de sociale verzekering zich in Nederland heeft ontwikkeld. Gewezen wordt op de betekenis van het zgn. grootamendement Kuyper, ingediend tijdens de parlementaire behandeling van de Ongevallenwet 1901, dat een grote invloed op de verdere ontwikkeling van de organisatie der sociale verzekering heeft gehad. In dit amendement werd voorgesteld, aan verenigingen van werkgevers, die uitsluitend voor dit doel zouden worden opgericht, het recht toe te kennen gedeeltelijk zelf in de uitvoering der Ongevallenverzekering te voorzien.

Deze poging van Dr Abraham Kuyper, om de bedrijfsvereniging in onze sociale verzekeringswetgeving te introduceren, had geen succes. Het zou nog ruim twintig jaren duren aler dit instituut, bij de inwerkingtreding van de Land- en Tuinbouw-Ongevallenwet 1922, zijn intrede deed als wettelijk erkend uitvoeringsorgaan der sociale verzekering.

Sindsdien is de bedrijfsvereniging, welke rechtskarakter tezelfdertijd een eigen ontwikkeling heeft doorgemaakt¹⁾, een steeds belangrijker wordende plaats in de organisatie der sociale verzekering gaan innemen.

De uitvoering der sociale verzekering geschiedt dus eensdeels door de bedrijfsverenigingen, anderdeels door ambtelijke organen (Rijksverzekeringbank en/of Raden van Arbeid). Dit dualisme blijkt uit het volgend overzicht:

- de Invaliditeitswet wordt uitsluitend ambtelijk uitgevoerd;
- de Ongevallenwet 1921 wordt in hoofdzaak ambtelijk uitgevoerd;
- de Land- en Tuinbouw-Ongevallenwet wordt in hoofdzaak niet-ambtelijk uitgevoerd, evenals
- de Ziektewet en
- de Kinderbijslagwet;
- de Werkloosheidswet zal uitsluitend niet-ambtelijk worden uitgevoerd.

De veelheid van organen, welke zich bezighoudt met de uitvoering der sociale verzekering en de grote verscheidenheid in de structuur der verzekeringswetten maken de unificatie van de uitvoeringsorganisatie en van de materiële bepalingen tot een gebiedende eis. Om hierover advies uit te brengen werd in 1943 ingesteld de zgn. Londense Commissie van Rhijn.

Deze commissie adviseerde de uitvoering in handen te leggen van publiekrechtelijke, regionale lichamen, „Sociale Raden” genoemd, waarin alle belanghebbenden (dus

niet alleen de werkgevers en werknemers) alsmede de Overheid, zouden zijn vertegenwoordigd. Deze Sociale Raden zouden worden overkoepeld door een op dezelfde wijze samengestelde „Centrale Sociale Raad”, welke verschillende bevoegdheden zou moeten delegeren aan de gewestelijke Raden. De financiën zouden worden beheerd door de (gereorganiseerde) Rijksverzekeringbank.

Deze voorstellen werden door de Stichting van de Arbeid afgewezen. De Stichting verklaarde zich vóór een bedrijfstakgewijze uitvoering van de sociale verzekering door particuliere, door werkgevers en arbeiders gezamenlijk bestuurde, organen. Om deze impasse te doorbreken werd het vraagstuk opnieuw in studie gegeven, thans aan de zgn. Gemengde Commissie van Rhijn, bestaande uit vertegenwoordigers van de Stichting van de Arbeid en van het Ministerie van Sociale Zaken. Het rapport van deze Commissie verscheen in Maart 1947 en heeft tot basis gediend van het thans aanhangige wetsontwerp.

Voornaamste bepalingen van het gewijzigde ontwerp.

Zeer kort samengevat komt de voorgestelde regeling hierop neer. Het wetsontwerp heeft betrekking op de Ongevallen-, Ziekengeld-, Invaliditeits-, Kinderbijslag- en Wachtgeld & Werkloosheidsverzekering. In het oorspronkelijk ontwerp was ook nog genoemd de Ouderdomsverzekering, doch bij nader inzien heeft de Minister gemeend, de totstandkoming van deze wet eerst te moeten afwachten.

Het ligt in de bedoeling, dat de nieuwe organisatie geleidelijk zal worden doorgevoerd. Begonnen zal worden met de Werkloosheids-, Ziekengeld- en Kinderbijslagverzekering. Eerst daarna zal de wet van toepassing worden verklaard op de uitvoering van de Ongevallen- en Invaliditeitsverzekering.

De uitvoering wordt in handen gelegd van bedrijfsverenigingen, opgericht en in stand gehouden door de representatieve organisaties van werkgevers en werknemers. Het bedrijfs- en beroepsleven wordt verdeeld in een aantal bedrijfs- en beroepstakken. Voor elk dezer onderdelen wordt slechts één bedrijfsvereniging door de Minister erkend. Naast deze *vak*-bedrijfsverenigingen, ten getale van 25, komt er één *algemene* bedrijfsvereniging, opgericht door de centrale organisaties van werkgevers en werknemers. De werkgevers zijn van rechtswege aangesloten bij de voor hun bedrijfstak aangewezen B.V.

Aan het hoofd der organisatie komt te staan de Sociale Verzekerings Raad (S.V.R.), bestaande uit een Voorzitter (benoemd door de Kroon) en een door de Minister te bepalen aantal leden, met een gelijk aantal plaatsvervangende leden. De leden en plv. leden worden benoemd door de Minister en de representatieve organisaties van werkgevers en werknemers, elk voor $\frac{1}{3}$. Het lidmaatschap van de S.V.R. is onverenigbaar met dat van een B.V.

De S.V.R. is belast met het toezicht op de uitvoering der Wet en kan, met goedkeuring van de Minister, aan de bedrijfsverenigingen voorschriften geven om een goede en gecoördineerde uitvoering te verzekeren. Hij heeft ook inzage in de boeken en bescheiden der bedrijfsvereni-

¹⁾ Men leze hierover het interessante artikel van Mr W. J. Keuskamp in het „Sociaal Maandblad” van October 1951.

gingen. Het bestuur der B.V. stelt de premies vast en kan, onder bepaalde voorwaarden, overgaan tot, het instellen van afdelingskassen. Bij Algemene Maatregel van Bestuur kan worden bepaald, dat de taak en bevoegdheden ener B.V. worden uitgeoefend door het daarvoor in aanmerking komende Bedrijfschap of Hoofdbedrijfschap.

De S.V.R. is verantwoordelijk aan de Minister en brengt zijn besluiten te zijner kennis; de besluiten van de algemene vergadering of van het bestuur der B.V. worden ter kennis gebracht van de S.V.R. Zowel de besluiten van de S.V.R. als die der B.V. kunnen, indien strijdig met de wet of het algemeen belang, door de Minister worden geschorst of vernietigd.

De B.V. is bevoegd, met goedkeuring van, en zo nodig onder nadere voorwaarden te stellen door, de S.V.R., de administratie zelf te voeren. De goedkeuring wordt door de S.V.R. alleen geweigerd op grond van overwegende technische of administratieve bezwaren. Tegen de beslissing van de S.V.R. kan de B.V. in beroep gaan bij de Minister. De S.V.R. kan voorschriften geven ten aanzien van de door de B.V. zelf te voeren administratie.

Voert de B.V. de administratie niet zelf, dan kan zij deze bij uitsluiting opdragen aan een door de S.V.R. op te richten en te beheren Centraal Administratie Kantoor (C.A.K.). Dit C.A.K. is tevens belast met de registratie van alle werkgevers. Aan het C.A.K. wordt een aantal districtskantoren verbonden. De directeur van een districtskantoor kan worden bijgestaan door één of meer commissies van bijstand.

De Rijksverzekeringbank en de Raden van Arbeid kunnen voorlopig worden belast met de taak van het C.A.K.

Het Centraal Administratie Kantoor.

In de nieuwe structuur van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering heeft de Minister aan het C.A.K. een belangrijke plaats toegedacht. In de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt, dat de aanvaarding van het beginsel van „zelfdoen” niet impliceert, dat ook de administratie door de bedrijfsverenigingen zelfstandig moet worden gevoerd. Door deze te concentreren bij een centraal lichaam zal een grote vereenvoudiging worden verkregen.

In het oorspronkelijk wetsontwerp was daarom als regel gesteld, dat het C.A.K. de administratie zou voeren, terwijl dit in uitzonderingsgevallen aan de bedrijfsverenigingen zelf kon worden toegestaan. „Vele leden” konden zich echter, blijkens het Voorlopig Verslag, niet met deze gedachtegang verenigen en wensten de vrijheid der bedrijfsverenigingen om hun administratie zelf te voeren uitdrukkelijk erkend te zien. Ofschoon zij niet volkomen hun zin hebben gekregen, is het accent in het gewijzigde ontwerp toch geheel anders komen te liggen. Thans is als regel gesteld, dat de bedrijfsverenigingen de administratie zelf voeren, ofschoon zij hiertoe nog wel de goedkeuring behoeven van de S.V.R.

De Federatie van Bedrijfsverenigingen.

Een ander punt, dat in het Voorlopig Verslag te berde wordt gebracht, betreft de positie van de Federatie van Bedrijfsverenigingen. Vele leden, afkomstig uit verschillende fracties, zagen het als een tekort, dat in het ontwerp geen plaats is toegekend aan dit orgaan. De Federatie zou, volgens deze leden, kunnen worden belast met het formeren en instandhouden van een centraal administratiekantoor. Indien de taak van de S.V.R. zou worden beperkt tot het enkele toezichhouden, zou de Federatie kunnen zorgen voor de noodzakelijke coördinatie. Ook in het rapport van de Gemengde Commissie Van Rhijn was aan de Federatie een coördinerende functie toebedacht.

De Minister heeft evenwel op dit punt niet toegegeven.

In de Memorie van Antwoord wordt gesteld, dat de Federatie van Bedrijfsverenigingen een orgaan is, waarvan de betekenis ligt in haar vrijwillig karakter. Dit vrijwillig karakter moet behouden blijven. Bovendien heeft de S.V.R. niet alleen een toezichhoudende, doch ook een leidinggevende en coördinerende taak. Het inschakelen van de Federatie voor deze beide laatste functies zou betekenen het scheppen van een doublure. Om deze redenen heeft de Minister er van afgezien de Federatie bij de uitvoering te betrekken.

Sociaal-Economische Raad en Sociale Verzekerings Raad.

Over het verband tussen deze beide lichamen zijn in het Voorlopig Verslag verschillende opmerkingen gemaakt. De Minister stelt zich, blijkens de Memorie van Antwoord, op het standpunt, dat het karakter van deze organen wezenlijk verschilt. De S.-E.R. is in de eerste plaats groepen om te adviseren over sociaal-economische vraagstukken en de S.V.R. over vraagstukken van verzekerings-technische aard. De Minister acht het beter, in het stadium waarin de bedrijfsorganisatie thans verkeert, geen regeling van de verhouding tussen S.-E.R. en S.V.R. in de wet op te nemen, doch de ontwikkeling terzake af te wachten. Overigens worden aan de S.-E.R. reeds thans verschillende bevoegdheden toegekend.

Zo wordt de S.-E.R. ingeschakeld bij de indeling van het bedrijfs- en beroepsleven, bij de erkenning der bedrijfsverenigingen en de intrekking der erkenning. Daarnaast bestaat de mogelijkheid, dat de taak en bevoegdheden van een B.V. worden overgedragen aan een Hoofdbedrijfschap of Bedrijfschap.

De functie van de Centrale Overheid (Kroon en Minister).

In de Memorie van Toelichting wordt hierover opgemerkt, dat uit de aansprakelijkheid van het Rijk voor de financiële verplichtingen der bedrijfsverenigingen volgt, dat aan de Overheid zekere bevoegdheden worden toegekend. Zo is in artikel 42 de S.V.R. verantwoordelijk gesteld aan de Minister van Sociale Zaken. De Overheid is tevens belast met de erkenning der bedrijfsverenigingen en treft de noodzakelijke voorzieningen als een B.V. niet voor haar taak berekend blijkt. In het algemeen kan men zeggen, dat de taak van de Overheid is beperkt tot het algemene beleid en het uitvoeren van een globaal toezicht, terwijl het rechtstreekse toezicht op de gang van zaken zal liggen bij de S.V.R.

Critische beschouwing.

De sociale lasten drukken op het bedrijfsleven zeer zwaar. In de bouwvakken bijv. bedragen zij voor de werkgevers ruim 35 pCt van het basisloon. Dit percentage wordt nog hoger bij de inwerkingtreding der Werkloosheidswet op 1 Juli 1952.

Het spreekt wel vanzelf, dat in de gegeven omstandigheden alles moet worden gedaan om de administratiekosten, verbonden aan de uitvoering der sociale verzekering zo gering mogelijk te doen zijn. De bedrijfs-economische zijde van het vraagstuk der reorganisatie komt dus wel sterk op de voorgrond.

Dit is ook de mening van Prof. Dr J. F. Haccoû in een artikel in het „Sociaal Maandblad” van September en October 1951. Prof. Haccoû wijst er op, dat bij de beschouwing van dit probleem de historische en sociologische motieven in het kader der gehele ontwikkeling veel van hun kracht hebben verloren. Met name is het „zelfdoen” door de steeds groter wordende omvang van de bedrijfsverenigingen goeddeels tot een fictie geworden.

Prof. Haccoû geeft een uitvoerige analyse van de verschillende kostenfactoren en komt tot de conclusie, dat aan een gecentraliseerde, niet-bedrijfstakingwijze, uit-

voering der sociale verzekering de voorkeur moet worden gegeven.

Ik ben het hiermede geheel eens. Het moet daarom m.i. worden betreurd, dat de Regering het principe van een centrale administratie zo spoedig heeft prijsgegeven.

Voor dit principe wordt in de Memorie van Toelichting een krachtig pleidooi gehouden. Na te hebben betoogd, dat de centrale administratie voor de zgn. langlopende verzekeringen, zoals bijv. de ouderdomsverzekering, onontbeerlijk moet worden geacht, vervolgen de Ministers: „Hoewel de moeilijkheden van een gesplitste administratie t.a.v. de kortlopende verzekeringen wellicht te overwinnen zijn, wil het de ondergetekenden niettemin voorkomen, dat uit een oogpunt van efficiency en unificatie een centrale administratie ook van deze verzekeringen aanbeveling verdient”.

Tot de langlopende verzekeringen behoren niet alleen de ouderdomsverzekering, doch ook de langlopende uitkeringen ingevolge de Ongevallenwet en de Invaliditeitswet. Ook deze risico's kunnen niet door elke bedrijfsvereniging afzonderlijk worden gedragen.

Het wekt daarom verbazing in de Memorie van Antwoord te lezen: „Nu in afwachting van een nadere be-

slissing de uitvoering van de toekomstige ouderdomsverzekering bij dit wetsontwerp niet meer aan de bedrijfsverenigingen wordt opgedragen, vormt het beginsel van de centrale administratie niet meer een conditio sine qua non voor het welslagen der verzekering, zoals dit naar de mening van de Regering het geval is bij een individueel te voeren administratie voor de ouderdomsverzekering”. Dit kan niets anders betekenen dan dat de Regering op het standpunt staat, dat voor de ouderdomsverzekering alleen een ambtelijke uitvoering in aanmerking komt. Tot deze conclusie komt ook Prof. Mr A. N. Molenaar in zijn artikel „Unificatie” in het „Sociaal Maandblad” van October 1951, die in dit verband opmerkt: „In feite is de motivering van de Minister in de M.v.A. geen motivering. Want, stel dat later toch besloten wordt de ouderdomsverzekering door bedrijfsverenigingen te doen uitvoeren, dan heeft de Minister nu de centrale administratie, die hij zelf voor unificatie nodig achtte, prijs gegeven”.

Door deze gang van zaken dreigt het dualisme in de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering te worden bestendigd. „Caveant consules”, er staan grote belangen op het spel!

*s-Gravenhage.

Drs Th. J. A. SMULDERS.

De financiële toestand van de verplichte ziekenfondsverzekering

Van overschotten naar tekorten.

Het financiële aspect van de verplichte ziekenfondsverzekering is in de laatste jaren sterk veranderd.

Alle jaren in het tijdvak 1942—1948 hebben belangrijke overschotten op de exploitatie opgeleverd, doch over 1949 en 1950 waren er tekorten, zij het nog niet van grote omvang. Over 1951 wordt echter een tekort van meer dan f 20 mln geraamd en over 1952 zou, indien geen maatregelen werden getroffen, een tekort van meer dan f 40 mln te verwachten zijn.

De per ultimo 1950 aanwezige reserve bedroeg ongeveer f 158 mln en kan dus wel een stootje opvangen, doch de verwachte tekorten zijn van zodanige omvang, dat zij in enkele jaren het Vereveningsfonds zouden uitputten. Een beroep op de reserve kan toelaatbaar worden geacht in jaren van neergaande conjunctuur; een der functies van het fonds is juist het voorkomen van premieverhoging in zulke jaren. Zo lang er echter geen duidelijke economische neergang is¹⁾, moet een belangrijk tekort op de exploitatie als een onrustbarend verschijnsel worden gezien. De reserve zou daardoor wel eens te klein kunnen blijken in de jaren, waarvoor ze bestemd is, in de magere jaren dus. Voorts zouden bij een belangrijke vermindering der reserve moeilijkheden ontstaan ten aanzien van de financiering van de lopende uitgaven. De premie-inkomsten over een bepaald jaar komen voor een deel eerst na afloop van dat jaar binnen en de betalingen kunnen daarop niet wachten; er moet dus steeds een zekere hoeveelheid geld beschikbaar zijn voor de voorlopige financiering. Op sommige tijdstippen van het jaar kan het daarvoor nodige bedrag tot boven de f 60 mln stijgen. Zou de reserve dit bedrag niet meer omvatten, dan zou met geleend geld moeten worden gewerkt.

Hoe is de ongunstige ontwikkeling van de financiële situatie der verplichte verzekering sinds 1948 te verklaren?

¹⁾ Bij het ramen van de premie-opbrengst over 1952 is op een economische neergang niet gerekend. Ware dat wel gebeurd, dan zou het geraamde tekort nog aanzienlijk groter zijn geweest, omdat moet worden verwacht, dat in slechte jaren de premie-opbrengst vrij belangrijk daalt, terwijl de uitgaven gelijk blijven of nog toenemen.

In het algemeen gezegd: doordat een complex van oorzaken de kosten zeer snel doet stijgen, terwijl de inkomsten een veel langzamer stijgende lijn vertonen.

Stijging der kosten.

Als belangrijkste oorzaken der kostenstijging moeten worden genoemd: het oplopen van allerlei prijzen, tarieven en lonen en de toeneming van de vraag naar de hulp van het ziekenfonds. De eerste oorzaak manifesteert zich het duidelijkst in de tarieven der ziekenhuizen, welke in de laatste jaren herhaaldelijk zijn verhoogd, in de prijzen van vele medicamenten en in de beheerskosten der ziekenfondsen. De tweede oorzaak doet bijvoorbeeld het aantal gevallen van specialistische hulp, van opneming in ziekenhuizen, van bijkomende kosten als die van laboratoriumonderzoek, röntgenfoto's e.d., van bestralingen, van tandheelkundige hulp steeds toenemen. Gedeeltelijk is de grotere „vraag” een gevolg van het tot uiting komen van vroeger verwaarloosde behoefte (bij tandheelkundige hulp bijvoorbeeld is dit duidelijk te constateren); voor een ander deel moet worden aangenomen, dat een aantal verzekerden zich thans tot het ziekenfonds wendt voor hulp, welke men zich tijdens en kort na de oorlog — toen voor velen het geld een kleinere rol speelde dan thans het geval is — particulier placht te verschaffen; bovenal echter is de groeiende vraag een gevolg van de steeds toenemende medische mogelijkheden: nieuwe geneesmiddelen en behandelingsmethoden, verbeteringen op het terrein van operatief ingrijpen enz.

Voor 1951 en volgende jaren doet zich, naast al het bovenvermelde, een nieuwe kostenverhogende factor gelden, te weten de reeds besproken²⁾ opneming van een groot aantal ouden van dagen en rentetrekken in de verplichte verzekering.

De voorlopig berekende uitgaven per ziel voor 1950 bedragen f 33,70 per ziel, dat is ruim 35 pCt meer dan de uitgaven over 1947 (f 24,62 per ziel). Het geraamde cijfer voor 1952 is f 41,55 per ziel en ligt dus bijna 70 pCt

²⁾ In „E.-S.B.” van 2 Januari 1951.

boven het kostencijfer over 1947 en bijna 25 pCt boven het kostencijfer over 1950.

Ter vergelijking diene nog, dat het gemiddelde kostencijfer over 1942, het eerste jaar der verplichte verzekering, f 14,21 bedroeg!

Verloop der inkomstencijfers.

Wat de inkomsten betreft, moet in de eerste plaats worden gelet op de vermindering van het premiepercentage. Over 1947 was dit percentage 4, over 1948 is het verminderd tot 3,8, over de volgende jaren tot 3,6.

Desondanks is de premie-opbrengst gestegen, als gevolg van de invloed van twee factoren, te weten de toeneming van het aantal arbeiders over wier loon premie wordt betaald, en de stijging der premielonen³⁾.

Voor de verdere analyse en voor de prognose is het van belang de invloed van deze beide factoren te scheiden. Dit kan gebeuren door voor elk jaar het totale premiepercentage (= 100 × de premie-opbrengst, gedeeld door het gemiddeld premieloon per rechtstreeks-verzekerde; de aldus verkregen cijferreeks geeft uitsluitend de invloed van de stijging der premielonen weer.

De berekening verloopt aldus:

	1947	1948	1949	1950
Premie-opbrengst in mln gld.	135,6	141,5	139,8	156,4
Totale premieloon in mln gld.	3.390	3.724	3.883	4.344
Aantal rechtstreekse verzekerden in duizendtallen	1.833	1.932	1.994	2.097
Gemiddeld premieloon per rechtstreeks verzekerde	f 1.850	f 1.928	f 1.947	f 2.072

De stijging van het gemiddeld premieloon blijft belangrijk achter bij de stijging der in regelingen vastgestelde loonnormen, zoals deze uit door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde cijfers kan worden berekend.

Zo is het gemiddeld premieloon over 1949 slechts 1 pCt hoger dan dat over 1948, hoewel de „regelingslonen” over 1949 ongeveer 4 pCt boven die over 1948 lagen. Het gemiddeld premieloon over 1950 ligt 6,4 pCt boven dat over 1949; zonder de invloed van de in 1950 tot stand gekomen verhoging van de voor de premieheffing geldende „loongrens” zou de stijging van het gemiddeld premieloon echter naar schatting slechts ongeveer 5,5 pCt zijn geweest, terwijl de „regelingslonen” met 7,4 pCt toenamen. Uit een en ander kan worden geconcludeerd, dat hetzij de loonronden niet volledig zijn gerealiseerd of de invloed van loonstijgingen gedeeltelijk door andere invloeden is gneutraliseerd. Wat dit laatste betreft, moet in concreto wellicht in het bijzonder worden gedacht aan de opnemings van een relatief groot aantal jeugdige krachten in het bedrijfsleven. Hoe dit zij, het achterblijven van het gemiddeld premieloon bij de lonen volgens loonregelingen in de afgelopen jaren is een realiteit, waarmee bij de raming der premie-opbrengst over 1951 en 1952 rekening moet worden gehouden.

Dat men bij deze raming op tal van onzekerheden stuit, is uit het bovenstaande wel voldoende gebleken. Op grond van berekeningen, welke zich zo na mogelijk aansluiten bij de ervaring van de afgelopen jaren, is het Bureau van de Ziektefondsraad gekomen tot een raming van f 172,5 mln voor 1951 en van f 176,5 mln voor 1952⁴⁾. Uiteraard is hierbij met een eventuele verhoging van het premiepercentage geen rekening gehouden, evenmin met een verdere algemene loonsverhoging. Wat dit laatste betreft, moet worden opgemerkt, dat een loonronde in het algemeen geen verbetering in de financiële situatie van het zieken-

fondswezen brengt, want de stijging van het prijsniveau, waarvan de loonronde een gevolg is, doet ook de uitgaven der ziekenfondsen stijgen.

In de bovengenoemde geraamde bedragen zijn niet begrepen de opbrengsten van de inhoudingen op uitkeringen aan „noodwet- en rentetrekkingen” en de rijksbijdrage van de verzekering van ouden van dagen. De opbrengst van deze middelen is voor 1951 op f 11,3 mln en voor 1952 op f 11,7 mln geschat.

Resumé der cijfers.

Ook bij de raming der uitgaven voor het lopende en het volgende jaar komt men voor tal van onzekerheden te staan.

Niettemin mag worden aangenomen, dat de reeds vermelde ramingen niet zo heel ver mis kunnen zijn. Afwijkingen van enkele miljoenen guldens kunnen, bij de grote geraamde tekorten, in het beeld geen belangrijke veranderingen brengen.

Als resumé en aanvulling van het voorgaande volgt thans een samenvatting van de belangrijkste cijferreeksen over de jaren 1947—1952. Ter wille van de overzichtelijkheid is daarbij het bezwaar tegen het samenvoegen van uitkomsten over vorige jaren met schattingen voor het lopende jaar en volgende jaren op de koop toe genomen. De groep zeelieden en hun gezinsleden is in de cijfers voor 1951 en 1952 buiten aanmerking gelaten; dit geldt zowel voor de aantallen verzekerden als voor de middelen en kosten.

Jaargemiddelden aantallen verzekerden.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Totaal aantal verz. (rechtstr. en indirect) in duizendtallen	3.995	4.219	4.341	4.549	5.320 (4.765)	5.450 (4.875)
Aantal rechtstr. ver. (in duizendtallen)	1.833	1.932	1.994	2.097	2.630 (2.190)	2.695 (2.240)
Aantal indir. verz. (in duizendtallen)	2.162	2.287	2.347	2.452	2.690 (2.575)	2.755 (2.635)
Aantal indir. verz. per 1.000 rechtstr. verzekerden ..	1.180	1.184	1.177	1.169	1.023 (1.176)	1.023 (1.176)

N.B. Voor 1951 en 1952 tussen haakjes de geschatte cijfers exclusief de groep „noodwet- en rentetrekkingen”.

Middelen en kosten.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Premie-opbrengst	135,6	141,5	139,8	156,4	183,8	188,2
Andere baten (in hoofdzaak rente)	2,0	1,9	2,6	3,2	3,2	2,7
Bijdragen of vermoedelijke bijdragen aan vrijw. verz.	7,0	16,0	11,0	5,0	—	—
Stortingen in Praeventiefonds	—	—	1,5	6,0	6,0	6,0
Per saldo beschikbaar voor kosten verpl. verz. ..	130,6	127,4	129,9	148,6	181,0	184,9
Kosten verpl. verz.	98,4	115,7	131,1	153,2	202,2	226,2
Overschotten	32,2	11,7	—	—	—	—
Tekorten	—	—	1,2	4,6	21,2	41,3

N.B. Onder de geschatte premie-opbrengst voor 1951 en 1952 zijn begrepen de inkomsten voor de groep „noodwet- en rentetrekkingen”.

Middelen en kosten per ziel.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Beschikbaar per verzekerde (ziel)	32,70	30,21	29,92	32,70	34,05	33,95
Kosten per verzekerde (ziel)	24,62	27,43	30,19	33,70	38,05	41,55
Overschot per verzekerde (ziel)	8,08	2,78	—	—	—	—
Tekort per verzekerde (ziel)	—	—	0,27	1,00	4,00	7,60

³⁾ Onder „premieloon” wordt verstaan het loon, waarover de premie wordt berekend; loongedeelten boven de bij de wet voor de premieheffing bepaalde grens blijven hier dus buiten aanmerking.

⁴⁾ De premie-opbrengst der zeelieden is hier buiten beschouwing gelaten, omdat voor deze groep een afzonderlijke kas bestaat, welke „self-supporting” moet zijn.

In het licht van deze cijfers rijst de vraag, of het destijds een juiste politiek is geweest tweemaal tot een premieverlaging over te gaan. Hierop kan in de eerste plaats worden geantwoord, dat het toch wel zeer moeilijk zou zijn geweest in een tijdvak, waarin elke jaarrekening van het Vereveningsfonds met een belangrijk overschot sloot, de drang naar premieverlaging te weerstaan, in de tweede plaats, dat de premie-inkomsten in de laatste jaren enigermate bij de destijds bestaande verwachtingen zijn achtergebleven als gevolg van de vrij geringe stijging van het gemiddelde premiëloon, in de derde plaats, dat de lasten der verplichte verzekering juist in de jaren na de premieverlagingen wel zeer snel en zeer sterk zijn toegenomen. Zoals boven met de cijfers werd gedemonstreerd, zijn de kosten van de medische verzorging angstwekkend snel gegroeid. Daarbij komen de kosten wegens uitbreiding der kring van verplicht-verzekerden en de stortingen in het Praeventiefonds.

Bezuinigingsmogelijkheden.

Het spreekt vanzelf, dat èn op het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid èn in de Ziekenfondsraad ernstig aandacht wordt besteed aan de vraag, welke maatregelen moeten worden getroffen om in het tekort voor 1952 te voorzien. Ook in de Sociaal-Economische Raad is deze vraag aan de orde gesteld, daar zowel een eventuele premieverhoging als een bezuiniging door beperking van verstrekkingen economische en sociale repercussies heeft.

Zou men het geraamde tekort geheel door premieverhoging willen dekken, dan zou het premiepercentage tot ten minste 4,4 moeten worden verhoogd. Er zullen weinig optimisten zijn, die dit in de huidige omstandigheden mogelijk achten.

Bezuiniging op de uitgaven kan men op verschillende wijzen nastreven. Bepaalde „verstrekkingen” of onderdelen daarvan kunnen worden afgeschaft. Men kan een deel van de kosten der verstrekkingen op de verzekerden leggen, zoals thans bijvoorbeeld al voor het verkrijgen van tandheelkundige hulp, kunstmiddelen en ziekenvervoer het geval is. Men kan ook — en dit is de sympathiekste methode — trachten door goede organisatie en door scherpe en doeltreffende controle misbruik van de hulp van het ziekenfonds te voorkomen.

Dat er elke dag door de ziekenfondsen grote sommen worden besteed ter betaling van niet strikt-noodzakelijke medische hulp, zal geen insider ontkennen. Er zijn nu eenmaal een aantal verzekerden, die zich niet gelukkig en niet gezond voelen, als ze niet van het fonds kunnen „trekken”; er zijn ook een aantal medici, die zich zelf en hun verzekerden niet voldoende remmen. Generaliseren is ook in deze materie verkeerd en de aperte misbruiken bestaan vermoedelijk slechts in een relatief klein aantal gevallen, doch ook een minderheid kan heel wat financieel kwaad stichten. Bovendien: er is een brede marge tussen hetgeen bepaald onnodig en hetgeen beslist noodzakelijk is. Het is in die marge, waarin de verzekerde vaak meer hulp ontvangt dan degene, die het zelf moet betalen. Het is ook dit gebied van de min of meer nuttige doch niet beslist noodzakelijke hulp, hetwelk bij de controle de meeste moeilijkheden geeft.

De gevallen van „te veel”, „te lang”, „te duur” en „onnodig” komen in bijna elk onderdeel der verstrekkingen van de ziekenfondsen voor. Voorschrijven van een drankje alleen om van een zeurende patiënt af te komen; voorschrijven van een duur middel of van een grote hoeveelheid waar het even goed met een goedkoper middel of een kleinere hoeveelheid kan; verwijzen naar een specialist voor een geval dat de huisarts zelf zou kunnen behandelen; onnodig lange opname in een ziekenhuis bijvoorbeeld voor observatie; opname in een ziekenhuis voor een geval, dat ook poliklinisch kan worden behan-

deld; meer Röntgenfoto's dan strikt nodig zijn; te grote vrijgevigheid met adviezen voor massage, bestralingen, ziekenvervoer — de lijst is voor uitbreiding vatbaar.

Het signaleren van de euvelen is eenvoudiger dan het vinden en het toepassen van de geschikte bestrijdingsmiddelen. Het betreft hier de verhouding tussen de mens, die ziek is of ziek meent te zijn, tot degene bij wie hij genezing hoopt te vinden; het is een delicate zaak deze verhouding te beïnvloeden door voorschriften, die tot doel hebben de kosten te beperken. Daarbij komt, dat het niet alleen gaat om de patiënt en zijn huisarts; aan een geval van ernstige aard komen een specialist, vaak zelfs verschillende specialisten, en eventueel het ziekenhuis te pas; de organisatie der ziekenhuizen, hun apparatuur, hun verhouding tot de specialisten, hun methode van geneesmiddelenvoorziening, zijn zeer uiteenlopend; dit alles maakt de controle gecompliceerd en moeilijk.

Niettemin, er is met controle en een soepele reglementering, gepaard met regelmatig overleg met de artsen en andere medewerkers, veel te bereiken, zoals de ervaring leert. Zo ergens, dan hebben de ziekenfondsen hierbij de gelegenheid om de betekenis van hun zelfwerkzaamheid te bewijzen.

Een omstandigheid, welke de praktische moeilijkheden nog aanzienlijk vergroot, ligt in de verre van eenvoudige organisatorische verhoudingen in het Nederlandse ziekenfondswezen. Er zijn ziekenfondsen van allerlei soort, meestal met een respectabele staat van dienst, maar 140 is wel wat veel van het goede. Erger dan het aantal is echter het feit, dat de werkgebieden heel vaak samenvallen; het is geen zeldzaamheid, dat drie, vier of meer ziekenfondsen eenzelfde gebied bestrijken. Het gevolg is niet alleen, dat de administratie en het incassowerk teveel geld vergen, maar ook dat er vaak rivaliteit bestaat en dat voor het treffen van maatregelen naar buiten steeds overleg en afspraken nodig zijn, hetgeen de vlotheid en efficiency niet ten goede komt⁵⁾. De Ziekenfondsraad heeft kortelings een commissie ingesteld, welke de mogelijkheden op het stuk van concentratie zal onderzoeken. En voorts moet worden gehoopt, dat de ziekenfondsen de ernst van de toestand volledig begrijpen en daaruit hun consequenties trekken, ook ten aanzien van samenwerking. Schieten zij in hun taak tekort, dan wordt de situatie nog moeilijker dan ze thans al is.

De Ziekenfondsraad heeft de voorbereiding van een herziening der methode van financiering van de ziekenfondsen ter hand genomen. Door middel van door de fondsen in te dienen begrotingen hoopt men een beter en vooral vroegtijdiger inzicht in het kostenverloop te krijgen en daardoor sneller en doeltreffender te kunnen ingrijpen. Bovendien ligt het in de bedoeling de fondsen toe te staan een deel van eventuele overschotten aan te wenden voor extra-hulp aan de verzekerden; ook dit kan een stimulans tot het voorkomen van onnutte uitgaven zijn.

Dit systeem ziet er aantrekkelijk uit; de toepassing er van zal echter nog op tal van bezwaren stuiten. Niettemin, het experiment is van belang.

Helaas ziet het er niet naar uit, dat de gehoopte activiteit der fondsen tot besparing van kosten een beperking der verstrekkingen geheel kan voorkomen, zelfs niet als daarnaast de premie enigermate mocht worden verhoogd. De Ziekenfondsraad heeft aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid enige adviezen gegeven inzake beperkingen, welke mogelijk worden geacht zonder schade, althans zonder grote schade, voor de volksgezondheid. Als eerste stap op deze weg is een wetsvoorstel ingediend tot afschaffing van de uitkering bij overlijden. Deze uitkering (ten bedrage van f 50; voor kinderen beneden 2

⁵⁾ In een tweetal hoofdartikelen heeft de Nieuwe Rotterdamse Courant (3 en 4 Juli 1951) een en ander uitvoerig besproken.

jaar f 30) is in 1941 ingevoerd, doch was voordien in ons ziekenfondswezen weinig gebruikelijk; in de mogelijkheid tot verzekering van uitvaartkosten is op andere wijze voldoende voorzien. Vrij algemeen is dan ook de opvatting, dat deze uitkering wel uit de verstrekingen der ziekenfondsen kan verdwijnen. De hiermede te bereiken besparing is echter slechts van bescheiden omvang: ongeveer 6 ton per jaar.

Perspectieven.

Veel en lid is er, bij alle moeilijkheden van de laatste jaren, geroepen om een Ziekenfondswet.

Aan het ontwerp van deze wet is zeer langdurig gedokterd. Naar buiten was hiervan tot voor kort weinig gebleken. In de Troonrede is echter aangekondigd, dat het ontwerp-Ziekenfondswet om advies naar de Sociaal-Economische Raad zal worden gezonden. Daarna is de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid tot publicatie van het ontwerp overgegaan. Openbare discussie over het ontwerp is dus thans mogelijk.

Bij bestudering zal men er vele technische verbeteringen in vinden, doch weinig of geen nieuwe elementen. Het is in hoofdzaak een codificatie van datgene, wat thans verspreid ligt in bezettingsregelingen, diverse wetjes en besluiten uit de tijd na de bevrijding en circulaire's. Deze codificatie, gepaard gaande met technische verbeteringen, is een nuttig werk, doch de brandende problemen worden er niet door opgelost, zeker niet die op het financiële terrein. De scheiding tussen verplichte en vrijwillige verzekering blijft gehandhaafd, met in hoofdzaak dezelfde grensafbakening als thans bestaat. De ambtenaren worden onder de verplichte verzekering gebracht, tenzij bij algemene maatregel van bestuur anders wordt beslist; deze vraag blijft dus open. De zorg voor de vrijwillige verzekering blijft, behoudens toezicht, aan de ziekenfondsen overgelaten; echter wordt subsidie uit 's Rijks Kas voor deze verzekering in uitzicht gesteld. Voor de verplichte ver-

zekering krijgt het begrotingsstelsel een wettelijke basis. De gedachte van een algemene verplichte volksverzekering wijst de Minister af, zowel op principiële gronden (bezwaren tegen dwang) als om praktische redenen (het geheel nieuwe uitvoeringsapparaat, dat nodig zou zijn).

Velen, die om een wet riepen, hebben deze wet blijkbaar te zeer gezien als een panacée voor alle moeilijkheden op het gebied van de ziekenfondsverzekering. De inhoud van het gepubliceerde ontwerp zal deze illusie wel grondig verstoren.

Hoe de wettelijke regeling ook mag uitvallen, zij zal niet in staat zijn om de financiële zorgen weg te nemen, al kan zij daartoe natuurlijk door het scheppen van goede organisatorische verhoudingen medewerken. De wortels van het financiële probleem van het ziekenfondswezen liggen dieper. De mogelijkheden tot medische hulpverlening groeien met de dag. Vrijwel algemeen heerst in ons land en onze tijd de overtuiging, dat van deze mogelijkheden de hele bevolking profijt moet hebben, dat niemand mag lijden en sterven alleen omdat de kosten van de nodige en mogelijke medische hulp niet kunnen worden opgebracht. Maar niet zo algemeen is het begrip voor de financiële consequenties van wat men terecht als een sociaal postulaat van de eerste rang ziet. De goede gezondheidstoestand van ons volk, de langere levensduur, zij moeten worden betaald en zeer duur betaald. De toenemende kosten maken het noodzakelijk de organisatie van het ziekenfondswezen zo efficiënt mogelijk te maken. Is het Nederlandse volk bereid en in staat de nodige gelden voor de gezondheidszorg op te brengen; is het bestaande Nederlandse ziekenfondswezen in staat ook in de huidige omstandigheden te voldoen aan de eisen, die onvermijdelijk moeten worden gesteld? Dit zijn de kernproblemen, waar het thans om gaat; zij zullen in de komende jaren veel van de energie en de durf van Regering en maatschappelijke organisaties vragen.

Amsterdam.

J. DE WIT.

De Vlaardingse vondst

De urgentie van het woningbouwvraagstuk eensdeels, de gebondenheid van de lagere overheidsorganen aan de zogenaamde rentegamma van de Minister van Financiën anderdeels, hebben reeds talrijke vernuftige en zelfs spitsvondige ideeën aan het brein der gemeentelijke financiers ontlokt. Doel was daarbij steeds om in een dunne kapitaalmarkt de voor de voorziening in de nijpende bouwbehoefte nodige miljoenen los te maken, zonder daarbij de vastgestelde rentevoet van 4 pCt te overschrijden. Aangezien echter het geldende rentepercentage voor gemeenteleningen met een looptijd als in casu is voorgeschreven dicht in de buurt van 4½ moet worden geacht te liggen, spreekt het vanzelf, dat de opgave met een cirkelkwadratuur gelijk staat, als niet dank zij de een of andere slimmigheid, hetzij de geldgever er toegebracht wordt, een offer aan rente te brengen, hetzij het voorschrift van de Minister wordt ontdoken, hetzij een compensatie voor de beneden de norm liggende rente wordt geboden, compensatie welke dus in de één of andere vorm ten koste van de Overheid gevonden zal moeten worden.

Als een van de meest vernuftige vondsten op dit gebied heeft de algemene aandacht getrokken de door de gemeente Vlaardingen uitgegeven lening van f 3 mln, wel is waar in dit geval niet bestemd voor de woningbouw, doch ter uitbreiding van de gemeentebedrijven, maar niettemin ook beheerst door de hierboven besproken tegenstelling tussen markt- en voorgeschreven rente.

Het novum in dezen was, dat hier een lening werd aangeboden, welke gedurende 14 jaar geen rente draagt, daarna

echter gedurende 16 jaar 10 pCt interest 's jaars zal opleveren. Uiteraard gedooft een zo abnormale opzet niet, dat er door de geldnemer tussentijds aan wordt getornd, want wij hebben hier te doen met een zodanig complex van voor- en nadelige modaliteiten, dat zij alleen in onverbreekelijk verband te beoordelen en te aanvaarden zijn. Vervroegde of tussentijdse gedeeltelijke aflossing is dus a priori uitgesloten.

Ofschoon niet gezegd kan worden, dat hier een poging is gedaan om de belegger een rad voor de ogen te draaien, toch is het zeer de vraag, of de gemiddelde leek in staat is, datgene wat hem hier geboden wordt, wiskundig zuiver te beoordelen, zodat hij, afgaande op een intuïtieve of oppervlakkige beschouwing, wel eens zou kunnen ervaren, dat hij in zijn verwachtingen is teleurgesteld.

De commentaren hebben over het algemeen, naast de obligate hulde aan de schrandtheid van diegenen, die dit ei hadden uitgebreed, niet veel anders dan enige algemeenheden over pro's en contra's van het voorgezette gerecht gebracht, in het algemeen hierop neerkomende, dat dit alleen aantrekkelijk kan zijn voor kapitalisten met grote inkomens, die verwachten dat zij over 14 jaar hun inkomsten sterk zullen zien dalen, waardoor zij dus door belastingbesparing compensatie zouden vinden voor de te lage gemiddelde rente, die de gemeente noodgedwongen aanbiedt.

Hoewel ik de juistheid van deze opmerking niet wil ontkennen, meen ik toch dat de gegadigde, die nu eens precies wil weten, waar de wiskundige grens ligt tussen zijn

voor- en nadeel, met andere woorden bij welke belastingpercentages de aangeboden lening van Vlaardingen voor hem meer voordelen oplevert dan een ter beurze tegen de gangbare rentevoet verkrijgbare andere lening, aan zulke algemene opmerking geen houvast heeft. Deze vraag immers kan alleen met wiskundige middelen zuiver worden opgelost. Weliswaar levert iedere casuspositie haar eigen resultaat op, doch een algemene richtlijn is uit de oplossing van een aantal zulker casusposities toch wel te bepalen.

Ik heb mij derhalve de moeite getroost, het probleem wiskundig te onderzoeken; mijn bevindingen worden hieronder weergegeven.

In de eerste plaats rijst de vraag, welk reëel rendement de lening in kwestie bruto, afgescheiden dus van de daarover te betalen inkomstenbelasting, oplevert. Dat dit, volgens de voorgeschreven rentegamma, niet hoger mag liggen dan 4 pCt, is algemeen bekend. Dat echter het gemiddelde brutorendement niet meer dan 3,92 pCt bedraagt, is een feit dat niet iedereen op het eerste gezicht zal beseffen.

De tweede vraag die ik mij gesteld heb, is de volgende: bij welk belastingpercentage ¹⁾ zal iemand, die thans zijn geld uitzet tegen 4½ pCt rente op rente na 14 jaar evenveel overhouden als hij, die thans de obligatie Vlaardingen koopt en die na 14 jaar van de hand doet zonder over het zich in de koers geaccumuleerd hebbende inkomstenbelasting te hebben betaald. Dat de na veertien jaar geldende rentevoet invloed zal uitoefenen op het te vinden resultaat spreekt vanzelf, aangezien de verkoopwaarde der obligatie op dat tijdstip daarvan afhankelijk is. Theoretisch kan men deze verkoopwaarde stellen op de contante waarde op dat tijdstip van de gedurende de volgende 16 jaren te ontvangen rente plus aflossing. Deze contante waarde is ongeveer als volgt:

bij een rentestand van ... 4¼ pCt 4½ pCt 4¾ pCt 5 pCt
contante waarde ..... 165¼ pCt 161¾ pCt 158 pCt 154¼ pCt

Dit komt dus hierop neer, dat de huidige koper van de obligatie Vlaardingen de theoretische kans heeft zijn stuk over 14 jaar met 61¾ pCt koerswinst (d.i. belastingvrij inkomen) van de hand te doen, indien althans te dien tijde de rentevoet nog steeds 4½ pCt bedraagt. Bij een rentevoet van 4¾ pCt zou zijn theoretisch belastingvrij inkomen op 65¾ pCt, bij 4¾ pCt op 58 pCt en bij 5 pCt op 54¼ pCt te stellen zijn.

Rest nu de vraag, tegen welk percentage van samengestelde interest een zelfde rente op normale wijze wordt gekweekt. Bij onderzoek blijkt, dat dit percentage voor een geaccumuleerde rente van 61¾ pCt gelijk is aan 3½ met andere woorden, dat 3½ pCt samengestelde interest voldoende is om over een tijdvak van 14 jaar een zelfde rente te kweken als met de obligatie Vlaardingen theoretisch bereikbaar mag worden geacht bij een rentevoet van 4½ pCt. Dit komt dus hierop neer, dat iemand die

$$\frac{4,5 - 3,5}{4,5} = 22 \text{ pCt inkomstenbelasting te zijnen laste}$$

heeft, volgens deze onderstelling, precies even voordelig uit is bij aankoop van de obligatie Vlaardingen als bij belegging tegen 4½ pCt samengestelde interest. Hieruit volgt dus, dat hij die meer dan 22 pCt inkomstenbelasting heeft te betalen voordeliger uit is met de obligatie Vlaardingen.

Natuurlijk verandert deze uitkomst enigszins bij tussentijdse wijzigingen van de rentestand in de loop der komende 14 jaren, waardoor een bestendige samengestelde interest van 4½ pCt niet verzekerd is. Zo bijv. is bij een lagere rentevoet het percentage der inkomstenbelasting waarboven de obligatie Vlaardingen voordeliger zou blijken dan een belegging tegen samengestelde interest

¹⁾ Om eventueel misverstand te voorkomen zij vermeld, dat bedoeld is het belastingpercentage over het gehele, niet over het marginale inkomen.

lager dan 22 en ligt dit percentage hoger bij een hogere rentevoet ²⁾.

Laat ons, om te besluiten, een vergelijking maken tussen een belegging in de obligatie Vlaardingen en een tegen samengestelde interest door iemand voor wie de obligatie Vlaardingen in de eerste plaats heet bedoeld te zijn, namelijk die in de eerstkomende 14 jaar een hoog inkomen met dienovereenkomstig belastingpercentage heeft en in de volgende 16 jaar een veel lager inkomen. Bij de belegging tegen samengestelde interest zal men dus moeten aannemen, om de vergelijking zuiver te stellen, dat de in de eerste 14 jaren gekweekte rente strekt tot aanvulling van het inkomen in de volgende magere 16 jaren, derwijze, dat aan het einde hiervan het oorspronkelijke kapitaal intact is gebleven.

In onderstaand tabelletje heb ik deze vergelijking in beeld gebracht voor belastingpercentages van resp. 40, 50, 60, 70, 75 en 20, 25, 30, 35. Door middel van interpolatie kan men zich gemakkelijk oriënteren ten opzichte van de tussenvallende percentages.

Jaarlijks netto rendement na 14 jaren.

belasting percentages	in de eerste 14 jaren									
	40		50		60		70		75	
in de laatste 16 jaren	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
20	8	7,4	8	6,6	8	6,0	8	5,3	8	5,0
25	7,5	7,1	7,5	6,4	7,5	5,7	7,5	5,1	7,5	4,8
30	7	6,8	7	6,1	7	5,4	7	4,8	7	4,5
35	6,5	6,5	6,5	5,8	6,5	5,2	6,5	4,6	6,5	4,3

A = ex obligatie Vlaardingen.

B = ex belegging als boven beschreven.

Uit deze tabel kan men dus bijv. opmaken, dat iemand, die in de eerste 14 jaren 70 pCt inkomstenbelasting betaalt, en in de laatste 16 jaren 25 pCt, in de laatste periode van de obligatie Vlaardingen een netto rendement van 7,5 pCt verkrijgt en op de andere wijze 5,1 pCt. Bij resp. 60 en 30 pCt wordt dit voor Vlaardingen 7 en op de andere wijze 5,4 pCt. Men ziet, dat in alle in de tabel berekende gevallen de obligatie Vlaardingen een hoger netto rendement geeft dan de andere methode.

Amsterdam.

Dr W. PEREMANS.

²⁾ Zo correspondeert met een rentestand van 4¼ pCt een neutraal belastingpercentage van 11, een rentestand van 4½ pCt een neutraal belastingpercentage van 30 en een van 5 pCt een dito belastingpercentage van 37.

INGEZONDEN STUK

De teugels gevierd

De heer Meyer de Vries te Scheveningen schrijft ons:

Dr Ir B. Bölger meent in een artikel onder bovenstaande titel in „Economisch-Statistische Berichten” van 28 November 1951, dat de inhoud van de rede, welke de voorzitter van het Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond, Mr F. H. A. de Graaff, voor dit verbond heeft gehouden, zoveel reële, constructieve denkbeelden biedt, dat de teugels op sociaal-economisch gebied kunnen worden gevierd. Welke zijn dan de grondslagen voor deze denkbeelden: „een geleidelijke huurverhoging, gepaard gaande met een compenserende loonsverhoging, waardoor zowel het woningvraagstuk als het euve van de subsidiepolitiek een eind in de richting ener goede oplossing kan worden gebracht, en waardoor ook andere, nog uit de na-oorlogstijd overgebleven onjuistheden bij ons sociaal-economisch bestel kunnen verdwijnen”.

Op zichzelf is er veel voor te zeggen wanneer de verantwoordelijke organen in de vrije maatschappij — bijv. die, welke samenkomen in de Stichting van den Arheid — oplossingen, goede oplossingen vinden voor de hier weer-

gegeven denkbeelden van Mr De Graaff. Maar is reeds door het aangeven alleen van deze gedachten de tijd aangebroken om het consigne te geven: vier de teugels?

In de eerste plaats ziet de heer Bölger zelf reeds een groot aantal moeilijkheden. Zo schrijft hij: „een belangrijke loonsverhoging — ook al zou deze gepaard gaan met een verlaging van op het bedrijfsleven drukkende belastingen, die thans voor de financiering der subsidies nodig zijn — zou in verschillende bedrijfstakken grote moeilijkheden geven. Reeds nu valt het, om enkele voorbeelden te noemen, de textielindustrie, de confectie-industrie, de sigarenindustrie, de schoenenindustrie, het vervoerbedrijf, het tuinbouwbedrijf uiterst zwaar een rendabele productie te handhaven. Een verhoging van het loonpeil zou hier ongetwijfeld tot een grotere werkloosheid leiden”.

Nu kan men wel zeggen, gelijk Ir Bölger doet, dat de werkgevers de gedachten, door Mr De Graaff geuit, „bewust naar voren hebben gebracht” en verder, dat zij (de werkgevers) „de gegronde hoop hebben, dat men van de zijde der arbeiders ontvankelijk is voor deze gedachte, en men ze zal overwegen met de ernst, die ze verdient en waarmede ze wordt gesuggereerd”.

Maar met het alleen opperen van gedachten is men er als verantwoordelijkheid-dragend mens niet. De Friezen zeggen zo iets als (in het Nederlands vertaald) dat men met zeggen alleen er niet is, maar dat *doen* een ding is.

Als men nu inziet, dat verschillende takken van industrie, welke samen vele tienduizenden werknemers omvatten, geen verhoging van het loonpeil kunnen verdragen, dus, dat is de logische consequentie, zonder compensatie, welke op de onderneming drukt, geen huurverhoging kunnen hebben, hoe moet het dan *wel* met de huren van deze mensen?

En hoe moet het voor deze hier bedoelde werknemers, als de regeringssubsidie, die op verschillende levensmiddelen wordt verleend, verdwijnt en de Regering niet op andere wijze helpt (kan helpen) en de onderneming dat ook niet kan?

Moet men dan wel speciale loonsverhoging in andere bedrijven — welke? — invoeren en gelijk daarmede opgaande huurverhoging en afschaffing van regeringssubsidies?

Het is toch onmogelijk bij de vloeibaarheid van de arbeid, het naast elkaar wonen van mensen uit allerlei vakken, enz. verschillen in huur en prijzen van levensmiddelen in het leven te roepen, gelijk ontstaan moeten als voor een deel van de mensen verhoging en afschaffing worden ingevoerd. Ir Bölger is een te verstandig man om een dergelijke chaos te willen. Maar wat dan? Met het alleen maar neerschrijven van „teugels vieren” e.d. is men er niet. Ook niet door te schrijven: „Regering, werkgevers en arbeiders kunnen dit ijzer smeden nu het heet is”. Een stuk ijzer is een reëel ding, iets dat men ziet en waarover men kan discussiëren. Maar wat bieden de heren De Graaff en Bölger voor zichtbaars, dat met ernst besproken kan worden?

Ja, er is één belangrijke zaak, welke de heer Bölger in geding brengt, en dat wel in zulke bewoordingen, dat elke arbeider, die ze leest, het voorhoofd fronsen en denkt: „aha, gaat het hierom”. Ir Bölger schrijft: „Wanneer men niet meer zelf zijn eigen leven en de grenzen, die daaraan sociaal en economisch moeten worden gesteld, bepaalt, doch als de gemeenschap — overigens met de beste bedoelingen en naar beste weten — een zeer belangrijk gedeelte van dit individuele leven „van de wieg tot het graf” regelt, en men dus wordt geleefd, dan kweekt men een geest die op de duur tot een verslapping van het individu en daardoor tot een achteruitgang van het volk in zijn geheel moet leiden”.

Ik weet, de heer Bölger kennende, dat hij het goede wel wil. Maar wat staat er in feite? Wel, dit: *de huidige*

sociale en economische politiek ondermijnt de individuele verantwoordelijkheid.

Kijk, komt hier niet de aap uit de mouw? Als men thans allerwegen, volkomen terecht en heus niet alleen in werknemerskringen, praat over toegepaste psychologie in het bedrijfsleven, ook om tot grotere arbeidsproductiviteit te komen, is het dan in overeenstemming met de feiten — om van tact maar te zwijgen — om te schrijven over verslapping van het individu, achteruitgang van het volk enz.?

Bewijzen, mijne heren, bewijzen moet ge. O ja, wellicht komt ge met gevallen van fraude, o.a. bij de Ziektewet, het Ziekenfonds enz. Ik weet het, bij de sociale verzekering is niet de volle 100 pCt van belanghebbenden altijd correct. Ook bij de loonvorming zal dit wel zo zijn. Maar zegt dit iets tegen de regelingen op zich zelf? Het gaat hier om miljoenen belanghebbenden. Als daar eens enkele duizenden verkeerd doen, mag dat ons het recht geven te veronderstellen, dat het „individu verslapt” en „het volk achteruitgaat”?

Bij het geldwezen, de beurs, de banken, het zakenleven enz. zijn velen betrokken. Een klein aantal handelt soms — als het tenminste uitkomt — tegen de gestelde regelen. Heeft men nu het recht te schrijven, dat door het geldwezen en het zakenleven „de individu verslapt” en „het volk achteruitgaat”?

Is er werkelijk thans reeds sprake van een „zorg van de wieg tot het graf”? Daargelaten of deze zorg er ooit kan en mag komen, is na 1945 wel dit bereikt — een grote vooruitgang, maar toch nog slechts een betrekkelijke vooruitgang —, dat de drie voornaamste vormen van vrees, welke de arbeiders vóór 1940 doorlopend doorvoelden, voor een deel zijn verdwenen. Ik doel hier op vrees voor de gevolgen van werkloosheid, vrees voor de gevolgen van ziekte en ongeval en vrees voor de gevolgen van de oude dag.

Maar wie ook thans nog ziet de achteruitgang in inkomen bij ziekte, werkloosheid en oude dag — om van geestelijke- en overeenkomstige achteruitgang maar te zwijgen —, kan toch werkelijk naar waarheid niet volhouden, dat er ook maar enigszins volledige zorg van de wieg tot het graf is.

Hoe kan, zo vraag ik mij verder af, in de huidige hoogst gecompliceerde wereld een mens in volkomen vrijheid „zijn eigen leven en de grenzen, die daaraan sociaal en economisch zijn gesteld, in handen nemen”?

Wil de heer Bölger dit eens niet abstract, maar concreet belichten en dan in het bijzonder voor de werknemer?

Zou de heer Bölger niet denken, dat een goede medeverantwoordelijkheid in de onderneming, niet over tien jaren, maar *nu*, veel ten goede kan veranderen? Is dit niet een goede oplossing voor het mede dragen van verantwoordelijkheid?

Naschrift.

Een groot gedeelte van het Nederlandse volk geniet, naast het loon, dat het elke week in handen krijgt, nog een belangrijk sociaal inkomen. Er van uitgaande, dat ons volk in zijn geheel, in het kader van zijn consumptiemogelijkheden, zich dit kan veroorloven — wat ik uitdrukkelijk in mijn artikel heb gesteld — is het naar mijn mening veel juister, dat dit sociaal inkomen, althans een belangrijk deel er van, wordt omgezet in werkelijk loon, waarover de arbeider kan beschikken, zoals hij ook thans over zijn loon beschikt. Dit is de kern van mijn betoog.

Nu vreest de heer Meyer de Vries, dat er dan een groot aantal arbeiders in de verdrukking zou komen, omdat dit verhoogde loon in de betrokken bedrijfstak niet betaald zal kunnen worden.

Ook ik heb voorbeelden genoemd van bedrijfstakken, die door een algemene loonsverhoging waarschijnlijk in moeilijkheden zouden geraken. Maar als dit inderdaad

het geval is, dan betekent dit niet anders dan dat wij hier in Nederland, eenvoudig gezegd, boven onze stand leven en dat de huidige subsidiepolitiek onze armoede camoufleert. In dat geval zal het veel beter zijn deze fout tijdig te erkennen en te herstellen, dan door te gaan met potverteren, in de hoop, dat het onze tijd nog wel zal uithouden.

Hoe dit dan wel moet? Och, vóór de oorlog had men toch ook de normale onderhandelingen in de verschillende bedrijfstakken. Afgezien van af en toe een staking, als de standpunten wat al te ver uit elkaar lagen, verliepen deze toch niet onbevredigend.

Met het huidige statistische materiaal en de ontwikkeling van de organisatorische verhoudingen, is er geen enkele reden om, als het geleidelijk aan geschiedt, bij voorbaat aan te nemen, dat het thans een chaos zou worden.

Nu komt volgens de heer De Vries de aap uit de mouw, wanneer ik beweert, dat door deze collectieve verzorging, de individuele verantwoordelijkheid wordt ondermijnd. Men kan daar gezellig over bomen.

Ik sta op het standpunt, dat de sociale verzorging in de eerste plaats moet dienen om de arbeider en zijn gezin te behoeden voor calamiteiten, waarvoor hij met zijn normale loon onmogelijk zelf de zorg op zich kan nemen, en waaronder ik ook reken de zorg voor de oude dag.

Daarnaast ben ik bereid te aanvaarden, dat uit de algemene kas — dus uit belastingen — aan hen, die het niet kunnen betalen, datgene wordt gegeven, waarop zij als mens redelijkerwijze aanspraak kunnen maken.

Maar dan moet men daarbij toch steeds bedenken, dat men ook als volk in zijn geheel nu eenmaal niet verder kan springen dan de pols lang is en dat er, althans naar mijn mening, nog altijd een grote waarheid schuilt in de woorden van Goethe: „Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben, der täglich sie erobern muss”.

Als men dit wil erkennen, is er een basis voor een discussie over maatregelen, die ons op de duur beslist verder zullen brengen, dan dat we blijven doormodderen met het telkens verstrekken van subsidies. Andere pretenties had mijn artikel niet.

Rotterdam.

B. BÖLGER.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek ruim, met marktdisconto's, regelmatig oplopend van 1 pCt voor Januari - tot $1\frac{7}{16}$ - $\frac{1}{2}$ pCt voor October/Novemberpapier. Callgeld noteerde onveranderd 1 pCt.

Bij velen bestaat de verwachting, dat aan deze ruimte, die nu reeds maandenlang aanhoudt, vrij spoedig in het nieuwe jaar een einde zal komen. De Nederlandse betalingsbalans zal door seizoeninvloeden nl. binnenkort weer passief moeten worden en daarmee zal dan tevens de voortdurende toevloed van middelen naar de banken in zijn tegendeel verkeren. Te eerder zou dit laatste tot een verkrapping aanleiding kunnen geven, omdat in de eerste helft van het jaar betrekkelijk weinig papier afloopt als gevolg van het feit, dat in het eerste halfjaar van 1951 door de geldgevers bij gebrek aan middelen slechts weinig in jaarspromessen werd belegd.

Tegenover dit alles kan worden gesteld dat de banken, dit wetende, zich hiertegen bij voorbaat hebben gewapend door de vorming van niet onaanzienlijke liquiditeitsreserves, vnl. bestaande uit saldi bij de circulatiebank en callgeld bij de discontohandelaars, het Rijk en de Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

Op grond hiervan lijkt het waarschijnlijk, dat slechts een deviezenafstroming in onverwacht snel tempo — zoals verleden jaar in verband met de voorraadvorming plaatsvond — tot een aanmerkelijke verkrapping op de geldmarkt zou leiden.

De kapitaalmarkt.

Heersende optimistische verwachtingen omtrent het interim-dividend Koninklijke, waarbij zowel werd gedacht aan een verhoging van het nominale dividend als aan uitkering van een stock-dividend, werd de afgelopen week de bodem ingeslagen door de aankondiging van een onveranderd interim-dividend van 4 pCt in contanten. De interne financiering geniet bij dit concern kennelijk hoger prioriteit dan het privébelang der aandeelhouders bij dividendverhoging.

De verhoging van de Indonesische vennootschapsbelasting van 40 tot $52\frac{1}{2}$ pCt trok weinig aandacht. De kans op nationalisatie van Indonesische openbare nutsbedrijven deed de koersen der betreffende fondsen oplopen. Koersstijging bij liquidering van het Nederlands belang, koersdaling bij voortzetting der werkzaamheden is de trieste tegenstelling, welke hier valt te constateren.

Op de obligatiemarkt vindt de laatste maanden praktisch geen verdere koersdaling meer plaats. Bij de institutionele beleggers leeft niet zozeer de wens naar verdere rentestijging dan wel naar „consolidatie” van de rentestand, nl. door afschaffing van de clause der eenzijdige aflossingsbevoegdheid van de geldnemers. In verband met de sterke positie dezer groep beleggers mag worden aangenomen, dat deze wens méér is dan de vader van een gedachte.

De belangstelling voor het $4\frac{1}{2}$ pCt rentetype bracht de P.E.G.E.M. te Haarlem er toe, een tweede lening $4\frac{1}{2}$ pCt 20 jarige obligatielening, ditmaal van f 5 mln, te emitteren.

	28 Dec. 1951	4 Jan. 1952
Aand. indexcijfers.,		
Algemeen	143,5	144,3
Industrie	205,4	206,5
Scheepvaart	172,3	171,4
Banken	123,8	124,5
Indon. aand.	44,5	45,2
Aandelen.		
A.K.U.	157 $\frac{1}{2}$	158 $\frac{1}{4}$
Philips	168 $\frac{1}{4}$	168 $\frac{1}{2}$
Lever Bros	183 $\frac{1}{4}$	184 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	184 $\frac{1}{2}$	183
Amsterd. Rubber	91 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{4}$
H.V.A.	97	97 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	288	289 $\frac{3}{4}$
Staatsfondsen.		
$2\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	70 $\frac{9}{16}$	71 $\frac{1}{8}$
$3\text{-}3\frac{1}{2}$ pCt 1947	85 $\frac{3}{4}$	85 $\frac{5}{8}$
3 pCt Invest. cert.	88 $\frac{3}{8}$	88 $\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{2}$ pCt 1951	93 $\frac{3}{4}$	93 $\frac{11}{16}$
3 pCt Dollarlening	96 $\frac{1}{8}$	96
Diverse obligaties.		
$3\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam VI	90 $\frac{3}{8}$	90
$3\frac{1}{2}$ pCt Bataafsche Petr.	92 $\frac{3}{8}$	93 $\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	91 $\frac{1}{4}$	92 $\frac{1}{2}$
$3\frac{1}{2}$ pCt Westl. Hyp. Bank ...	85	84 $\frac{7}{8}$

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
3 Dec. '51	1.201.132	941.344	7.511	283.077	204.361
10 Dec. '51	1.200.732	999.840	8.056	281.109	202.358
17 Dec. '51	1.204.626	827.812	8.658	244.281	209.398
24 Dec. '51	1.204.750	894.677	9.509	242.570	202.346
31 Dec. '51	1.214.095	881.727	10.052	249.344	147.665
7 Jan. '52	1.214.178	913.175	10.786	236.980	132.604

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldu voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldu van niet-ingezeten
3 Dec. '51	2.908.654	2.296.239	25.612	1.762.343	244.622	113.726
10 Dec. '51	2.843.001	2.399.097	97.919	1.762.343	260.076	113.736
17 Dec. '51	2.855.889	2.334.429	139.758	1.762.343	148.914	111.344
24 Dec. '51	2.973.518	2.407.147	163.819	1.792.110	159.698	112.503
31 Dec. '51	2.991.074	2.321.742	150.950	1.692.110	167.559	112.849
7 Jan. '52	2.924.900	2.291.198	164.727	1.692.110	163.755	110.544

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Tegoed op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalings-accorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
22 Nov. 1951	30.937	990	18.863	10.150	307
29 Nov. 1951	30.937	683	19.378	11.075	346
6 Dec. 1951	30.937	172	20.044	11.621	325
13 Dec. 1951	30.937	903	18.767	13.767	212
20 Dec. 1951	30.937	277	19.557	13.595	426
27 Dec. 1951	30.937	173	20.279	14.670	437
3 Jan. 1952	31.447	181	21.070	15.345	290

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldo:					Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden
			gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam.w.	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	
22 Nov. 1951	236	90.591						3
29 Nov. 1951	225	91.226	6	1.037	392	2.376	599	1.169
6 Dec. 1951	203	92.101	8	1.035	327	1.813	755	1.152
13 Dec. 1951	228	91.354	4	1.019	306	1.956	451	1.161
20 Dec. 1951	205	91.716	4	1.035	298	1.884	449	1.160
27 Dec. 1951	210	93.160	7	1.044	420	1.961	453	1.154
3 Jan. 1952	192	94.970	7	1.051	430	1.604	613	1.110

INDEXCIJFERS VAN BRUTO-LONEN EN SALARISSEN VAN MANNELIJKE ARBEIDSKRACHTEN IN NEDERLAND ¹⁾ ²⁾.

(30 Juni 1947 = 100).

Maand	Lonen en salarissen volgens regelingen			
	Nijverheid (gemiddelde van 40 takken)	Landbouw (akkerbouw en veehouderij)	Transport	Nijverheid, landbouw en transport
30 Juni 1947	100	100	100	100
31 Dec. 1947	104	100	100	103
30 Juni 1948	105	106	101	104
31 Dec. 1948	108	109	104	108
30 Juni 1949	109	113	109	109
31 Dec. 1949	109	113	109	109
30 Juni 1950	114	119	114	115
31 Dec. 1950	120	125	120	121
30 Juni 1951	126	131	126	127
31 Dec. 1951	127 ³⁾	131 ³⁾	126 ³⁾	127 ³⁾

¹⁾ Bron: C.B.S. ²⁾ Exc. kinderbijslag. ³⁾ Voorlopige cijfers.

diversen

VILLABOUW NAARDEN-BUSSUM

5 minuten gaans van Station Bussum.

Vrije vestiging

Eigen grond. Ruime suite, zonnige kamers, moderne keuken, ingeb. bad, 2 vaste wast., 2 W.C.'s, zolder, tuin, schuur of garage. Veel tegelwerk. f 15.000.— eigen geld. Aanv. Mei 1952.

Inlichtingen verstrekken:

BOUWBUREAU VAN DER SCHAAR

Alb. Perkstr. 25a, Hilversum, tel. 4432, Amsterdam, tel. 99094 en de Makelaars ter plaatse.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, dat deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgende nummer dienen Zaterdag a.s. in ons bezit te zijn.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitsstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelans, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.